

Joonas Palomäki

**RISKIENHALLINTA BRICS-MAIHIN SUUNTAUTUVASSA
ULKOMAANKAUPASSA**

Opinnäytetyö

CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Kansainvälinen kauppa

2017

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Toukokuu 2017	Tekijä Joonas Palomäki
Koulutusohjelma Kansainvälisen kaupan koulutusohjelma		
Työn nimi RISKIENHALLINTA BRICS-MAIHIN SUUNTAUTUVASSA ULKOMAANKAUPASSA		
Työn ohjaaja Sara Åhman		Sivumäärä 71+1
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää BRICS-maihin (Brasilia, Venäjä, Intia, Kiina ja Etelä-Afrikka) kohdistuvan ulkomaankaupan riskejä ja mahdollisuuksia suomalaisyrityksen näkökulmasta. Nopeasti kehittyvien BRICS-maiden potentiaalia suomalaisyritysten markkina-alueina tarkasteltiin monipuolisesti ja pyrittiin löytämään parhaat menetelmät riskienhallintaan.</p> <p>Opinnäytetyössä on kaksi osaa. Teoriaosuudessa käytiin läpi kaupankäynnin riskejä ja maksutapoja sekä selvitettiin, millaisia valintoja yritys voi tehdä riskien vaikutusten minimoimiseksi. Lisäksi tutustuttiin BRICS-maiden ominaispiirteisiin ja niiden talouden ongelmiin.</p> <p>Toisessa osuudessa luettiin ja analysoitiin tuoreita ja ajankohtaisia artikkeleita BRICS-maiden nykytilasta. Keskityttiin nimenomaan selvittämään, minkälaisia seikkoja suomalaisyrityksen tulee ottaa huomioon, mikäli liiketoiminta näissä maissa kiinnostaa. BRICS-maita arvioitiin myös keskenään, jotta yritykset voivat tehdä tietoisien valinnan mahdollisten markkina-alueiden välillä.</p> <p>Artikkelianalyysin tulokset vahvistavat kuvaa kansainvälisen liiketoiminnan riskialttiudesta ja siitä, että tarpeeksi suurella panostuksella BRICS-maat ovat täynnä mahdollisuuksia suomalaisyritykselle.</p>		
Asiasanat BRICS-maat, maksuliikenne, riskienhallinta, ulkomaankauppa		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date May 2017	Author Joonas Palomäki
Degree programme International Business		
Name of thesis RISK MANAGEMENT IN INTERNATIONAL TRADE WITH THE BRICS COUNTRIES		
Instructor Sara Åhman		Pages 71+1
<p>The aim of the thesis was to research the risks and opportunities involved with international trade with the BRICS countries (Brazil, Russia, India, China and South Africa) from the perspective of a Finnish company. The potential of the quickly developing BRICS countries as a market place for Finnish companies and the risk management involved therein was examined thoroughly.</p> <p>This thesis consists of two parts. The first part is theory about the risks and payment methods involved in business. In addition the features and economic problems of the BRICS countries were explored along with the choices a company can make to minimize their adverse effects.</p> <p>In the second part contemporary articles regarding the BRICS countries' current economic standing were read and analysed. The focus was to find out what kinds of considerations are necessary for a Finnish company if their goal is to do business in the BRICS. The BRICS were also compared to each other in order for companies to figure out which of them is the most promising target market for their respective offerings.</p> <p>The results of the article analysis strengthen the image of a risky international landscape and the massive potential the BRICS countries have for Finnish actors who have done their research and are willing to invest enough to succeed.</p>		
Key words BRICS countries, international trade, payments traffic, risk management		

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 MAKSULIIKENNE KANSAINVÄLISEN KAUPAN OSANA	3
2.1 Maksuliikenteen perusta	3
2.2 Suorat maksut	5
2.2.1 Maksumääräys	6
2.2.2 Sekki	6
2.3 Dokumenttimaksut	7
2.3.1 Perittävä	7
2.3.2 Remburssi	8
2.4 Maksutavan valinta	10
3 KAUPANKÄYNNIN RISKEISTÄ	13
3.1 Valmistusajan riski	15
3.2 Kuljetusriski	15
3.3 Juridinen riski	16
3.4 Poliittinen riski	17
3.5 Kulttuurillinen riski	17
3.6 Luottoriski	18
3.7 Valuuttariski	18
3.7.1 Valuuttariskin muodostuminen ja hallinnointi	18
3.7.2 Valuuttakurssiriskiltä suojautuminen	20
4 BRICS-MAAT	22
4.1 Yleistä BRICS-maista	22
4.2 Brasilia	23
4.3 Venäjä	25
4.4 Intia	27
4.5 Kiina	29
4.6 Etelä-Afrikka	32
5 TUTKIMUSMENETELMÄNÄ ARTIKKELIANALYYSI	36
5.1 Tutkimusprosessi	36
5.2 Tutkimusmenetelmä ja -ongelma	38
5.3 Analyysimenetelmä	38
5.4 Tutkimuksen luotettavuus	39
6 ARTIKKELIANALYYSIN LÖYDÖKSET	42
6.1 Brasilia	42
6.1.1 Nouseva talous ongelmissa	42
6.1.2 Brasiliaa ei voi sivuuttaa	44
6.2 Venäjä	45
6.2.1 Rakas naapurimme	45
6.2.2 Venäläiset tuotteetko kilpailukykyisiä?	47

6.3 Intia	50
6.3.1 Maailmantalouden veturi	50
6.3.2 Infrastrukturi kaipaa päivitystä	51
6.3.3 Valitse markkinasi tarkkaan	52
6.4 Kiina	54
6.4.1 Luotto tilastoihin hiipumassa	54
6.4.2 Kiina kääntää katseensa ulospäin	55
6.4.3 Maksutavan valinnalla huijareita vastaan	56
6.5 Etelä-Afrikka	58
6.5.1 Talous yskii, työtä ei ole	58
6.5.2 Luottoluokittajilla on paljon valtaa	60
6.5.3 Ongelmana epätasainen talouskasvu	61
6.6 Yhteenveto	63
 7 POHDINTA	 65
 LÄHTEET	 67
 LIITTEET	 72
 KUVIOT	
KUVIO 1. Yhteenveto maksutavoista	11
KUVIO 2. Riskienhallinnan prosessin esimerkki	14
TAULUKOT	
TAULUKKO 1. Maksutavan valintaan vaikuttavia tekijöitä	11
TAULUKKO 2. Yleistietoa BRICS-maista	21

1 JOHDANTO

Suoritin opintoihini sisältyvän harjoittelun Finn Spring Oy:n ja sen tytäryhtiön Guttsta Källa Ab:n taloushallinnoissa vuosien 2013-2014 aikana. Työn aihe on suoraan peräisin kokemuksistani harjoittelussa, sillä kiinnostuin ulkomaankaupan riskienhallinnasta ja maksuliikenteen ongelmista ja mahdollisuuksista harjoittelun aikana. Finn Spring Oy on lisäksi keskisuuri suomalaisyritys, jonka liiketoiminta on viime vuosina laajentunut ulkomaisille markkina-alueille.

Opinnäytetyö keskittyy BRICS-maihin kohdistuvaan ulkomaankauppaan, sillä näiden maiden merkitys maailmankaupalle on ollut ja on yhä nopeassa kasvussa. Niillä on kookkaan väestön ja rikkaiden luonnonvarojen ansiosta valtava potentiaali, ja viimeiset pari vuosikymmentä lupaavat hyvää niiden tulevaisuudelle. Euroopan unionissa pääosin yhtenäinen lainsäädäntö, pienemmät etäisyydet ja samanlainen kulttuuriympäristö antavat turvaa liiketoimille: kaupan riskit ovat pienempiä ja maksuliikenne toimii sujuvasti ja luotettavasti, mutta muualla maailmassa asiat ovat kuitenkin usein toisin.

Aihe on mielestäni monille suomalaisyrityksille ajankohtainen, sillä viennin osuutta myynnistä pyritään monissa yrityksissä nostamaan koska kotimarkkinoiden koko on rajallinen ja nousevien markkinoiden vaurastuminen tarkoittaa sitä, että potentiaalisia ostajia löytyy yhä useammasta maasta. Näkökulma on pyritty pitämään juuri pienissä ja keskisuurissa yrityksissä, koska monet suuryritykset ovat jo huomanneet nousevien BRICS-maiden mahdollisuudet. Tästä huolimatta suurempikin yritys voi työn avulla perehtyä tämän hetken kiinnostavimpiin ja dynaamisimpiin markkina-alueisiin.

Työn tavoitteena on selvittää BRICS-maiden talouden erityispiirteitä ja liiketoiminnan mahdollisuuksia ja riskejä sekä miten syrjäisessä Suomessa toimivan yrityksen tulisi toimia, jotta kaupankäynti olisi mahdollisimman helppoa ja onnistunutta.

Teoriaosuudessa käsitellään kaupankäynnin riskejä ja maksuliikenteen mahdollisuuksia yleisesti. Työ keskittyy nimenomaan eri vaihtoehtojen hyviin ja huonoihin puoliin sekä niihin liittyviin riskeihin. Lisäksi tutustutaan BRICS-maiden ominaisuuksiin ja niiden talouteen sekä riskitekijöihin, erityisesti niihin, joihin yritys voi omilla toimillaan vaikuttaa.

Tutkimusosuudessa analysoin aiheeseen liittyviä ajankohtaisia artikkeleita. Artikkelit keskittyvät BRICS-maiden nykytilanteeseen ja niiden talouden ongelmiin ja mahdollisuuksiin. Mahdollisuuksien rajoissa käsitellään näissä maissa yleisesti käytössä olevia maksutapoja ja riskienhallinnan keinoja.

Tulen teoriaosuuteen pohjautuen tarkastelemaan lähestymistapoja ja ehdotuksia suomalaisyritysten kansainvälistymissuunnitelmille. Millaisia asioita tulee tietää, jos kaupankäynti BRICS-maissa kiinnostaa? Millaisia ongelmia mailla on taloudellisesti? Millaiset ovat tulevaisuuden näkymät BRICS-maissa? Mitkä suomalaisten osaamat toimialat tulevat todennäköisesti kasvamaan tulevaisuudessa?

2 MAKSULIIKENNE KANSAINVÄLISEN KAUPAN OSANA

Yhä useammat yritykset ja yksityishenkilöt tekevät kauppaa maantieteellisesti yhä kauempana sijaitsevien kauppakumppanien kanssa. Tämä sekä vaikeuttaa tehokasta ja ymmärrettävää kommunikaatiota että hidastaa tavarantoiminnan, palveluiden ja rahan liikkumista liikekumppanien välillä. Tehokkaan maksuliikenteen merkitys näiden yritysten toiminnalle kasvaa.

2.1 Maksuliikenteen perusta

Kaikki nykyaikaisessa markkinataloudessa elävät ja toimivat ihmiset osallistuvat maksuliikenteeseen jossain muodossa lähes päivittäin erityisesti nykyään, kun luotto- ja pankkikortit kasvattavat suosiotaan käteismaksujen vähentyessä. Käteisellä maksettaessa nimittäin voidaan tavallaan jättää maksuliikenne välistä, sillä raha liikkuu suoraan ostajan taskusta myyjän taskuun. Käteismaksu onkin ainutlaatuinen maksutapa, koska käteistä käytettäessä maksutapahtuma ei vaadi pankkia tai muita ulkopuolisia tahoja sekä kaupan osapuolet voivat halutessaan jäädä anonyymeiksi (Leppiniemi 2005). Vaikka maksuliikenne onkin osa jokapäiväistä elämäämme, maksuliikenteen käsitteellinen sisältö jää helposti vieraaksi tai epäselväksi, koska pankit huolehtivat siitä niin kokonaisvaltaisesti.

Yksinkertaisesti muotoiltuna maksuliikenne on lähinnä pankkien toimesta tapahtuvaa rahavirtojen siirtoa ostajan ja myyjän välillä. Mikäli myyjän ja ostajan tilit ovat eri pankeissa, kulkevat rahat aina ostajan pankista myyjän pankkiin, joka sitten välittää maksun myyjän tilille. Kansainvälisessä kaupassa maksun välitykseen osallistuu useimmiten yksi pankki kummankin osapuolen maassa. Tästä syystä pankit ovat nyky maailmassa verkostoituneet keskenään hyvin kattavasti. (Helppi & Paloheimo 2005.)

Kansainvälisessä kaupassa maksuja siirtävien pankkien täytyy pelkän rahansiirron lisäksi usein huolehtia myös valuutan vaihtamisesta. Kaikilla suomalaisilla pankeilla on tilejä ulkomaalaisissa pankeissa, joilla oleva raha on yleensä kohdemaan

valuutassa. Kun vieraalla valuutalla oleva maksutoimeksianto saapuu pankille, se voi edellä mainittuja tilejä hyväksikäyttäen siirtää rahat saajan tilille oikeassa valuutassa ilman suurta odotusaikaa. (Helppi & Paloheimo 2005.)

1970-luvulta lähtien monien suurten pankkien välinen tiedonsiirto on hoidettu sähköisesti SWIFT-järjestelmällä. SWIFT-lyhenne muodostuu sanoista Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications. Sen ansiosta kansainvälinen maksuliikenne on nykyään nopeampaa ja turvallisempaa kuin koskaan ennen, ja toimeksiannot liikkuvat pankilta toiselle välittömästi. On kuitenkin syytä muistaa, että maailmasta löytyy yhä pankkeja, jotka eivät kuulu SWIFT-järjestelmään. Uusien kauppakumppanien kanssa toimiessa kannattaakin selvittää, onko yrityksen käyttämä pankki osa SWIFT:iä. (Helppi & Paloheimo 2005, 94–95.)

Tämän verran siis tapahtuu aina, kun raha vaihtaa omistajaa globaalissa markkinataloudessa. Tällainen jokaiselle varsin tuttu ja tavallinen maksutapahtuma on nimeltään tilisiirto, kansainvälisessä maksuliikenteessä maksumääräys. Myöhemmin käsiteltävät muut maksutavat sisältävät monia erilaisia lisävaiheita ja toimenpiteitä, joilla maksutapahtuman turvallisuutta voidaan lisätä. Maksutavan valinta on keskeinen päätös minkä tahansa kauppatahtuman yhteydessä sekä kotimaan- että ulkomaankaupassa. Kaupan suuruus ja osapuolten välinen etäisyys kasvattavat päätöksen merkitystä entisestään. (Helppi & Paloheimo 2005.)

Myyjällä ja ostajalla on kauppatahtumassa usein toisistaan eroavia intressejä ja tavoitteita. Myyjälle keskeistä on, että tuotteiden hinta on korkea, maksu saapuu varmasti ja mahdollisimman nopeasti, mieluiten ennen kuin tavarat toimitetaan. Ostaja puolestaan haluaa saada ostetut tavarat tai palvelut mahdollisimman halvalla, nopeasti ja luotettavasti perille, kun taas tavaroiden maksaminen saa ostajan näkökulmasta kestää pitkäänkin. Kiinnostavasti monien toimijoiden näkökulmasta pitkä maksuaika voi hyvinkin olla jopa merkittävämpi tekijä kuin kaupan varsinainen hinta, erityisesti kun kaupan suuruus kasvaa. Pitkä maksuaika nimittäin mahdollistaa kalliiden investointien maksamisen, ainakin osittain, niistä itsestään syntyvillä tuloilla.

Myyjän ja ostajan päinvastaisia tavoitteita yhteen sovittamaan on luotu useita vaihtoehtoisia maksutapoja, joista kauppaa käyvät tahot keskenään valitsevat sopivimman. Nyrkkisääntönä voidaan sanoa, että osapuolten välinen luottamus vähentää tarvetta varmemmille, kalliimmille maksutavoille ja kaupan suuruus sekä mahdolliset ulkoiset syyt, esimerkiksi kohdemaan poliittinen epävakaus, lisäävät sitä. Toistuvassa kaupankäynnissä kaupan ehtoja ja maksamista yleensä yksinkertaistetaan ajan kuluessa, kun yritysten välinen luottamus kasvaa.

On hyvä muistaa, että kysynnän ja tarjonnan lait määräävät suurilta osin osapuolten välisen neuvotteluaseman, jonka vuoksi toisella osapuolella on yleensä neuvottelussa enemmän päätösvaltaa. Esimerkiksi jos jollekin yrityksen toimintaan kriittiselle investoinnille on olemassa vain yksi myyjä, myyjä saa sanella kaupan ehdot varsin itselleen sopiviksi. Kauppasopimukseen kirjattavat maksuehdot kannattaa valittavasta maksutavasta huolimatta tehdä tarkasti ja yksiselitteisesti; silloin molemmat osapuolet voivat olla sekä yksimielisiä että varmoja molempien etujen mukaisesta menettelystä (Melin 2011).

Maksutavat jaetaan yleisesti kahteen pääluokkaan, suoriin maksuihin ja dokumenttimaksuihin. Seuraavissa luvuissa esittelen eri maksutapojen ominaisuuksia.

2.2 Suorat maksut

Suorissa maksuissa myyjä ja ostaja toimivat keskinäisen luottamuksen varassa, sillä tavaroiden omistusoikeus vaihtuu maksusta riippumatta. Ostaja luottaa oikea-aikaiseen toimitukseen ja myyjä ajallaan tapahtuvaan maksuun. Suorien maksujen alalajina voi pitää ennakkomaksua, jossa ostaja maksaa tavarat ennen toimitusta. Tällöin myyjän riski poistuu ja ostajan riski suurenee. (Helppi & Paloheimo 2005)

Suorat maksut ovat perinteisesti olleet yleisiä lähinnä kotimaan kaupassa, mutta viime vuosina niiden merkitys on kasvanut myös kansainvälisellä tasolla. Internet ja nopea tiedonsiirto on huomattavasti lisännyt yrityksille helposti saatavilla olevaa

tietoa mahdollisista kauppakumppaneista myös ulkomailla. Tämän lisäksi EU-alueen halpa ja sujuva kaupankäynti on motivoinut yrityksiä toimimaan yhtä kustannustehokkaasti myös vieraammilla markkina-alueilla. (ICC 2008.)

2.2.1 Maksumääräys

Yksinkertaisin pankin välittämä maksutapa, maksumääräys, on pääpiirteissään ostajan antama useimmiten sähköinen käsky pankille siirtää rahaa hänen tililtään jonkun toisen tilille joko kertaluontoisesti tai toistuvasti. Maksumääräystä ei voi sen toteuduttua peruuttaa, minkä vuoksi pankkiyhteystietojen on oltava paikkansapitävät. Maksumääräys on kaupan osapuolille halpa ja nopea maksutapa, jota sen riskialttiuden vuoksi tulee kuitenkin käyttää vain, kun osapuolet tuntevat toisensa entuudestaan eikä maariskiä ole tai se on mitättömän pieni. (Helppi & Paloheimo 2005.)

Maksumääräyksiä on kahta lajia, ennakkomaksu ja avoin luotto. Näille yhteistä on se, että toinen kaupan osapuolista ottaa kaiken riskin. Ennakkomaksussa ostaja maksaa tuotteet, jonka jälkeen myyjä lähettää ne sovittujen ehtojen mukaisesti. Avoimessa luotossa taas myyjä lähettää tuotteet, kunhan ostaja on luvannut maksaa yleensä tuotteiden mukana tulevan laskun tietyn ajan kuluessa. Riskittömän osapuolen näkökulmasta maksumääräys on lähes aina paras maksutapa, sillä se on helppo, nopea, halpa ja ennen kaikkea täysin varma. Toiselle osapuolelle järjestely on vastaavasti huonoin mahdollinen, minkä vuoksi maksumääräyksen käyttö ainoana maksutapana voi rajoittaa asiakaskuntaa huomattavasti. (Griffin & Pustay 2010, 515–517.)

2.2.2 Sekki

Sekki tai shekki on nykyään epäkäytännöllinen paperimuotoinen maksumääräys, joka määrittelee maksajan ja saajan tileineen ja maksettavan summan. Sekit ovat, lähinnä Pohjois-Amerikkaa lukuun ottamatta, poistuneet käytöstä lähes täysin Internetin ja sähköisen maksuliikenteen yleistyttyä, sillä se on niihin verrattuna

hidas, korkeariskinen ja harvinaisuutensa vuoksi nykyään kallis maksutapa. Ostajan tulee toimittaa sekki saajalle itse, joka voi lunastaa sen rahaksi sekin määräämässä pankissa. Suomalaisyrityksen ei tulisi käyttää sekkiä juuri missään tilanteessa, koska kulut ja riskit kasvavat ilman merkittäviä hyötyjä. (Helppi & Paloheimo 2005.)

Sekki soveltuu käytettäväksi lähinnä pieniin maksuihin tai jos maksun saajan tilitiedot eivät ole selvillä. Sekki on fyysisestä muodostaan johtuen jopa riskialttiimpi kuin normaali maksumääräys, sillä ostaja joutuu lähettämään sen myyjälle postitse. Postituksen aikana sekki voi hukkua kokonaan tai joutua ulkopuolisen henkilön käsiin, joka pystyisi halutessaan lunastamaan sen siinä missä oikeakin maksun saaja. Kaiken lisäksi maksun saajalla ei ole takeita siitä, että ostajalla on tilillään riittävästi katetta. (Melin 2011, 121–123.)

2.3 Dokumenttimaksut

Dokumenttimaksuissa kaupan asiakirjat ja tavaroiden omistusoikeus siirtyvät ostajalle vasta maksun yhteydessä ja myyjälle vasta toimituksen yhteydessä, jolloin osapuolet voivat olla varmoja kaupan onnistumisesta. Riski siirtyy näissä tapauksissa asianomaiselle pankille.

2.3.1 Perittävä

Perittävässä myyjä lähetettyään toimituksen luovuttaa kauppaan liittyvät asiakirjat pankilleen, joka toimittaa ne ostajan pankille. Ostajan pankki luovuttaa asiakirjat ostajalle vasta, kun ostaja joko suorittaa maksun (Documents against payment) tai hyväksyy vekselin (Documents against acceptance), mikäli pidemmästä maksuajasta on sovittu. (Kananen 2009.)

Perittävässä tavaran omistusoikeus siirtyy ostajalle vasta maksun yhteydessä, sillä sitä hallinnoiva asiakirja, konossementti (Bill of Lading, B/L) annetaan ostajalle

vasta maksun yhteydessä (Aktia Pankki Oyj 2017). Tästä syystä myyjän riski on huomattavasti pienempi kuin aiemmin mainittuja maksutapoja käyttäessä.

Pankki ei kuitenkaan ole vastuussa maksusta, jos ostaja ei halua tai voi maksaa. Myyjän riski rajoittuu siis pääosin maksun saamiseen, josta ei välttämättä ole takeita. Tällöin myyjä joutuu etsimään tavaralle uuden ostajan tai kuljettamaan ne takaisin kotimaahansa. Perittävää ei tästä syystä yleensä tulisi käyttää, mikäli kyseessä on tilaustuote, jolle toisen ostajan löytäminen saattaa olla mahdotonta tai jos toimitus on poikkeuksellisen kallis kuljettaa. (Aktia Pankki Oyj 2017.)

Joissain maissa perittävä muodostuu kuitenkin parhaaksi vaihtoehdoksi, sillä syystä tai toisesta seuraavaksi käsiteltävää remburssia ei voida käyttää. Näissä tilanteissa myyjän tulee varmistua ostajan maksukyvystä parhain mahdollisin tavoin, erityisesti jos toimitus on merkittävä.

Perittävä on hyvä maksutapa, jos kauppakumppanit eivät ole entuudestaan tuttuja. Ostajan maksukyky ja -halu on kuitenkin keskeisessä roolissa kaupan toteutumiseen nähden, joten ostajan luotettavuus ja taloudellinen tilanne on tärkeää ottaa huomioon. Yleisesti ottaen voidaankin sanoa, että perittävä suosii ostajaa, vaikka myyjänkin intressit on pyritty ottamaan huomioon. (Kananen 2009.)

2.3.2 Remburssi

Remburssi on maksutavoista turvallisın, kallein, monimutkaisin ja hitain. Remburssissa myyjän pankki maksaa kauppahinnan myyjälle heti, kun tämä täyttää remburssin ehdot. Remburssia käytettäessä myyjä ja ostaja eivät ole enää suorassa yhteydessä toisiinsa, sillä heidän pankkinsa hoitavat koko prosessin heidän puolestaan. Tulee silti muistaa, että pankit hoitavat vain asiakirjat ja maksuliikenteen, jolloin ne eivät puutu tavaralähetyskiin sinänsä. Erilaiset kuljetusongelmat muodostavatkin leijonanosan remburssin riskeistä. (Kananen 2009.)

Myyjän tulisi käyttää remburssia vain silloin, kun hän ei voi luottaa ostajan maksukykyyn tai jos maariski on poikkeuksellisen suuri. Remburssin hitaus ja kalleus johtuu pääosin siitä, että pankit kiinnittävät erityistä huomiota asiakirjojen oikeellisuuteen ja menettelyn täsmälliseen noudattamiseen. Esimerkiksi huolimaton kirjoitusvirhe saattaa pahimmassa tapauksessa tehdä asiakirjoista epäkelpoja. Tämä on toki pankkien kannalta loogista, kun ottaa huomioon sen, että ulkomaankaupan riskit siirtyvät remburssia käyttäessä pankille.

Remburssimenettely alkaa ostajasta, joka avaa remburssin pankissaan myyjän hyväksi. Mikäli remburssin avaaminen ei onnistu, voi kaupankäynnin asiakkaan kanssa yleensä unohtaa, sillä ostajan maksukyky on tässä tilanteessa usein riittämätön myös muihin maksutapoihin. Myyjän tulee ensi töikseen tarkistaa remburssi. Sen täytyy olla kauppasopimuksen mukainen ja toteuttamiskelpoinen. (Helppi & Paloheimo 2005.)

Kun remburssi on avattu, myyjän tulee hankkia tarpeelliset asiakirjat. Tärkein niistä on yleensä kuljetusasiakirja, joka toimii todisteena tavarán lähettämisestä. Myyjä saa kauppahinnan pankilta annettuaan em. asiakirjat pankille ja pankin tarkistettua ne. Myyjän riski on siis jo käytännössä nollattu, mutta ostajalla on vielä riski lähetyksen sisällön oikeellisuudesta. Jos remburssi vaatii myyjältä tarkastustodistuksen, myös ostaja voi olla varma siitä, että hän saa ostamansa tavarán. (Helppi & Paloheimo 2005.)

Rembursseja on montaa eri tyyppiä, jotka eroavat toisistaan maksuajan, peruutettavuuden, vaadittavien asiakirjojen sekä vahvistuksen puitteissa. Peruutettavaa remburssia ei yleensä suositella käytettävän kansainvälisessä kaupassa, sillä ostaja voi peruuttaa remburssin tavaratoimituksen jälkeen, mikä tekee peruutettavan remburssin käytöstä myyjän kannalta lähes järjetöntä. Vahvistetussa remburssissa myös myyjän pankki sitoutuu maksamaan kauppahinnan, vahvistamattomassa remburssissa maksuun sitoutuu ainoastaan ostajan pankki. (Helppi & Paloheimo 2005.)

Remburssia laatiessa kannattaa kiinnittää erityistä huomiota tarvittaviin asiakirjoihin sekä remburssin määrittelemiin määräaikoihin. Pienikin poikkeavuus tai määräajan riittämättömyys voi johtaa remburssin pysähtymiseen tai jopa raukeamiseen. Ostaja voikin halutessaan vedota johonkin havaitsemaansa epätarkkuuteen tai virheeseen sopimuspapereissa ja kauppa voi peruuntua. Rembursseja voi tarpeen mukaan myös siirtää ja ketjuttaa, mikäli asia on remburssia laatiessa sovittu. Tämä voi olla tarpeen tai hyödyllistä, mikäli viejä on eri taho kuin tavaran valmistaja tai jos viejän taloudellinen tilanne on huono. (Kananen 2009.)

Yhteenvetona voidaan todeta, että remburssi on erittäin turvallinen ja monikäyttöinen maksutapa, kunhan kaupan osapuolet tietävät tarkalleen mitä haluavat ja remburssi laaditaan huolellisesti. Remburssin käyttökustannukset voivat kuitenkin muodostaa esteen erityisesti pienemmille yrityksille.

2.4 Maksutavan valinta

Olen jo eritellyt erilaisia suosittuja maksutapoja ja tilanteita, joissa niitä tulisi käyttää. Yhä on kuitenkin epäselvää, millä perusteella yritys loppukädessä valitsee tietyn maksutavan. Asia on varsin monimutkainen, sillä päätös riippuu niin monesta tekijästä. Maksutavan valinta on keskeinen osa myös yrityksen riskienhallintaa, sillä halvemmat ja helpommat maksutavat jättävät suuremman osan riskeistä yrityksen kannettavaksi. Perittävällä ja rembursseilla taas riskien määrä vähenee. Seuraavassa kuviossa on lyhyt yhteenveto yleisimmistä maksutavoista ja niiden toiminnasta.

KUVIO 1. Yhteenveto maksutavoista.

Maksumääräys	Pankki välittää maksun ostajan tililtä myyjän tilille. Halpa ja yksinkertainen. Riskialtis, joten käyttö lähinnä vakituksissa kauppasuhteissa tai pieniä summia maksettaessa.
Perittävä	Myyjän pankki antaa kaupan asiakirjat ostajan pankille, joka luovuttaa ne ostajalle maksua tai allekirjoitettua vekseliä vastaan. Jos ostaja ei maksa, myyjä pitää kauppatavaran.
Remburssi	Myyjän pankki maksaa kauppahinnan myyjälle sovittuja asiakirjoja vastaan. Myyjän pankki antaa asiakirjat ostajan pankille, joka luovuttaa ne kauppahintaa vastaan ostajalle. Hidas, kallis ja molempien osapuolten kannalta turvallinen.

Maksutavan valinta on tapauskohtainen päätös, josta ei helposti voi tehdä yleistyksiä. Viejä voi lähestyä maksutavan valintaa esimerkiksi tutkimalla seuraavaa taulukkoa:

TAULUKKO 1. Maksutavan valintaan vaikuttavia tekijöitä (Mukaillen USDA 2004.)

TEKIJÄ	VAIKUTUS	MAKSUTAPA?
Maksun saaminen on epävarmaa	myytävät tuotteet voidaan menettää	Ennakkomaksu, perittävä tai remburssi
Maksu voi viivästyä	resurssit on sidottu kauppaan kauemmin	Ennakkomaksu tai ulkomaankaupan rahoitus
Tuotteella on vain yksi ostaja	ostajalla on neuvottelussa etulyöntiasema	avoin luotto, joka voidaan tarvittaessa myydä eteenpäin
Ostajan maariski on suuri	maksusta halutaan olla varmoja	ennakkomaksu, vahvistettu remburssi(mikäli mahdollinen)
Tuote on todella suosittu	Kaupan peruuntuminen ei haittaa	ennakkomaksu, perittävä
Ostaja on yritykselle tuttu	ostajan maksukyky ja -halu tunnetaan	avoin luotto

Riskienhallinnan lisäksi yritys voi valitsemalla sopivan maksutavan ja maksun ehdot vaikuttaa myös omaan taloustilanteeseensa, sillä tarpeeksi pitkä maksuaika toimii samanaikaisesti rahoitusmenetelmänä: maahantuojalla on mahdollisuus myydä ostamiaan tuotteita ennen maksua. Tämän lisäksi yrityksillä on maksuaikojen pitkittyessä mahdollisuus käyttää normaaleja diskonttausvälineitä, kuten forfaitingia tai factoringia, joissa yritys myy epävarmat tulevat saatavansa alennuksella. (ICC 2008.)

3 KAUPANKÄYNNIN RISKEISTÄ

Kaupankäynti on aina riskialtista ja kauppakumppanien välisen etäisyyden kasvaessa riskitkin lisääntyvät. Yritysten toiminta perustuu vaihteleviin katemarginaaleihin, joista pienikin riski voi toteutuessaan syödä leijonanosan. Tästä syystä yritysten kannattaa olla erittäin hyvin perillä riskien suuruudesta ja merkittävyydestä kunkin kauppatapahtuman aikana ja tietää, milloin ne haluavat kantaa riskin ja milloin riskiltä suojaudutaan aktiivisesti.

Riskeiltä välttyäkseen yrityksen on syytä omaksua kokonaisvaltainen riskipolitiikka, jonka puitteissa sovitaan mm. riskien ottovalmius sekä suojattavat riskit, siis ne riskit, joiden vaikutuksia yritys pyrkii aktiivisesti minimoimaan. Yleensä riskit lajitellaan esimerkiksi keston sekä sen, missä vaiheessa kauppaa ne realisoituvat, perusteella. (Helppi & Paloheimo 2005.)

Riskienhallinta kansainvälisellä tasolla on suurelta osin riippuvainen kaupan osapuolten välisen kommunikaation sujuvuudesta. Tätä helpottamaan on jo kauan sitten otettu käyttöön suuri joukko yksiselitteisiä asiakirjoja, jotta molemmat osapuolet tietävät tarkkaan, missä mennään. Voidaan sanoa, että ulkomaankaupassa oikeiden dokumenttien sujuva siirtyminen myyjältä ostajalle on yhtä tärkeää, kuin itse tavarat. Tästä syystä osapuolten on ennen sopimuksen allekirjoittamista ensisijaisen tärkeää tietää, mitä asiakirjoja heidän oletetaan missäkin vaiheessa käsittelevän ja lähettävän. (ICC 2008.)

Seuraavan sivun kuviossa käydään esimerkinomaisesti läpi pääpiirteittäin yrityksen riskienhallinnan prosessi uuden liikekumppanin kanssa toimiessa. Siinä käytettäviä termejä käydään läpi myöhemmin tässä luvussa.

KUVIO 2. Riskienhallinnan prosessin esimerkki (Mukaillen Helppi & Paloheimo 2005, 30.)

Erittelen seuraavaksi tärkeimpiä ulkomaankaupan kannalta relevantteja riskejä.

3.1 Valmistusajan riski

Valmistusajan riskiksi kutsutaan myyjälle kohdistuvaa riskiä siitä, että kauppa syystä tai toisesta peruuntuu jo ennen, kuin tavara valmistuu. Sarjatuotantona valmistettavissa tuotteissa riski muodostuu lähinnä siitä, ettei ostajaa löydetä ollenkaan. Tällöin kaikki tuotteen valmistamiseen jo kohdistetut varat ovat vaarassa. Tuotteen ollessa hyvin erikoistunut tai uniikki riskin merkitys kasvaa huomattavasti. On nimittäin mahdollista, että tuotteen ainutlaatuisuuden vuoksi toista ostajaa ei ole olemassa. Riskin merkittävyyteen vaikuttaa materiaalien hinta, yrityksen tekemän työn määrä ja tietysti se, onko materiaaleja tai keskeneräistä tai valmista tuotetta mahdollista myydä kolmannelle taholle samalla hinnalla. (Helppi & Paloheimo 2005.)

Valmistusajan riskiltä suojaudutaan pääasiallisesti maksutavan valinnalla sekä luottoriskivakuutuksella. Mitä aiemmin myyjä vastaanottaa sovitun kauppahinnan, sitä pienempi riski on. Tähän tarkoitukseen maksutavoista parhaiten soveltuu kokonainen tai osittainen ennakkomaksu. Myös muut keinot kuten vakituinen kauppasuhde auttavat riskiltä suojautumisessa, sillä asiakas on tavallista sitoutuneempi kaupan läpivientiin. (Helppi & Paloheimo 2005.)

3.2 Kuljetusriski

Riski siitä, että tavara (tai osa siitä) vahingoittuu tai katoaa kuljetuksen aikana tai kuljetus viivästyy. Kuljetusriskiltä suojaudutaan yleensä vakuutuksella. Kauppasopimuksessa ja toimitusasiakirjoissa puolestaan sovitaan siitä, mikä osapuoli ottaa vastuun kuljetuksesta. Kauppaa käyvien yritysten tulisi pohtia kuljetustavan ja -matkan sekä tavarán arvon perusteella, voivatko ne kantaa riskin itse, vai onko lähetys syytä vakuuttaa. Tietyissä tuotteissa, kuten elintarvikkeissa, pitkäkestoinen kuljetus lisää myös luonnollisen pilaantumisen todennäköisyyttä,

vaikka yritykset pyrkivät maksimoimaan tuotteiden säilyvyyden. (Kananen 2009.)

Kansainvälisessä kaupassa kuljetusriski suurenee, sillä kuljetus kestää kauemmin ja tavarat ovat keskimäärin useamman osapuolen hallussa sen aikana. Yritysten on hyvä olla perillä kuljetuksista koskevasta lainsäädännöstä, sillä kauppasopimuksesta ja vakuutusehdoista riippuu mikä tai mitkä osapuolet, viejä, maahantuoja, huolitsijayritys tai vakuutusyhtiö, vastaavat mahdollisesta tuotteeseen kohdistuvasta vahingosta tai katoamisesta. (ICC 2008.)

3.3 Juridinen riski

Riski, joka aiheutuu esimerkiksi kauppaa käyvien yritysten kotimaiden eriävistä lainsäädännöistä, kauppasopimuksen pätevydestä sekä immateriaalioikeuksista (esim. tekijänoikeudet). Vieraan maan lait ja säädökset voivat myös odottamatta muuttua. Tärkeimmät suojautumiskeinot näitä riskejä vastaan ovat riittävä taustatyö ennen varsinaisen kauppasuhteen syntymistä sekä huolellisesti ja yksiselitteisesti laadittu kauppasopimus. Sopimusta laadittaessa on tärkeää sopia kaupan, maksuun ja kuljetukseen liittyvien asioiden lisäksi esimerkiksi siitä, miten mahdolliset epäselvyydet tai riitatilanteet ratkaistaan. (Helppi & Paloheimo 2005.)

Yrityksille saattaa myös olla vaikeaa tai mahdotonta päästä oikeudenmukaiseen lopputulokseen vieraassa lainsäädännössä, minkä vuoksi yksi yleisesti kauppasopimuksessa sovittava asia onkin juuri minkä maan tai alueen lainsäädäntöä riitatilanteissa käytetään. Tämän lisäksi on olemassa neutraaleja kolmansia osapuolia, jotka erikoistuvat kansainvälisen kaupan riitatilanteisiin. (ICC 2008.)

3.4 Poliittinen riski

Poliittinen riski tunnetaan myös nimellä maariski, sillä se viittaa kaupan toisen osapuolen kotimaan olosuhteisiin. Keskeisiä maariskin osatekijöitä ovat mm. sota, luonnonkatastrofit sekä kansainvälisten yhteisöjen kaupankäyntiin liittyvät päätökset. Maariskin merkittävyyden kannalta keskeisimpiä tekijöitä ovat maan poliittinen vakaus sekä taloudellinen tilanne, jotka usein liittyvät läheisesti toisiinsa. (Helppi & Paloheimo 2005.)

Maariskiltä suojautumiselle on tärkeää tehdä selvitys kohdemaan olosuhteista etukäteen. Useat tahot, tunnetuimpina esimerkkeinä Moody's ja Standard & Poor's, julkaisevat säännöllisin väliajoin maiden luottoluokituksia, joiden perusteella yritys voi arvoida tarvettaan suojautua poliittiselta riskiltä. Käytännön tasolla riskiltä suojaudutaan maksutavan valinnalla sekä erilaisilla takuilla ja vakuutuksilla. Poliittista riskiä voi hallita lisäksi hajauttamalla kaupankäyntiä moniin eri maihin. (Kananen 2009.)

3.5 Kulttuurillinen riski

Kulttuuririski liittyy läheisesti luotto- sekä poliittiseen riskiin siten, että se aiheutuu lähinnä toisesta osapuolesta ja hänen kohdemaastaan. Sillä viitataan erityisesti eriäviin käsityksiin sopivasta kaupankäyntitavasta, maksuajasta, sopimusten miellettyyn täsmällisyyteen sekä erilaisten termien merkityksiin. (Kananen 2009.)

Mitä tulee laskujen maksuun, olemme Suomessa tottuneet täsmällisyyteen sekä lyhyeen maksuaikaan. Keski-Euroopassa maksuaika on usein jo tuplasti pidempi kuin kotimainen 14-30 päivää, ja Etelä-Euroopassa maksua voi usein joutua odottamaan puoli vuotta tai vieläkin kauemmin. Perehtyminen eri maiden käytäntöihin auttaa tässä asiassa, sillä siitä voi seurata arvaamattomia hyötyjä. (Kananen 2009.)

Toinen hyvä tapa omaksua kansainvälisessä kaupankäynnissä on olla luottamatta minkään termin yksiselitteisyyteen. Tulee sen sijaan varmistaa, että osapuolet tarkoittavat samaa asiaa käyttäessään samaa termiä. (ICC 2008.)

3.6 Luottoriski

Luottoriski muodostuu ostajan haluttomuudesta tai kyvyttömyydestä suorittaa maksua tai muita sopimusvelvoitteita, kun tavaran toimitus on jo tapahtunut. Tästä syystä sitä joskus kutsutaan myös asiakasriskiksi. Luottoriskiä tulisi arvioida ostajakohtaisesti. Luottotietotoimistot myyvät luottotietoja, joista yritys saa selville mm. asiakkaansa taloudellisen tilanteen sekä maksuhäiriöhistorian. Näihinkään ei tule kuitenkaan luottaa sokeasti, sillä ne perustuvat vain menneisyyteen, eivätkä välttämättä ole yleistettävissä nykytilanteeseen. (Helppi & Paloheimo 2005.)

Ostajan ennakkotarkistuksen lisäksi luottoriskiltä suojaudutaan pääasiallisesti maksutavan valinnalla (ennakkomaksu tai peruuttamaton remburssi), vakuutuksella, takauksilla tai muilla vakuuksilla. Vieraissa maissa olevien toimijoiden luottoriskiä voi kuitenkin olla vaikea arvioida, minkä vuoksi epävarmoissa tapauksissa kannattaa kääntyä vähäriskisten maksutapojen puoleen. (ICC 2008.)

3.7 Valuuttariski

Ulkomaankaupan maksuliikenteen kannalta keskeisin riski on valuuttariski. Se aiheutuu eri valuuttojen välisten kurssien nopeasta ja merkittävästä vaihtelusta.

3.7.1 Valuuttariskin muodostuminen ja hallinnointi

Valuuttariski on riski siitä, että tuotteen myyntihinta euroissa alenee epäsuotuisan valuuttojen kurssikehityksen myötä. Valuuttariski on läsnä aina, kun kauppahinta on jossain muussa valuutassa kuin yrityksen kotivaluutassa ja kauppasopimuksen tekopäivä ja kaupan maksupäivä eroavat toisistaan. Suomalaisyrittäjien kohdalla

valuuttariski on siis läsnä aina, kun kauppaa käydään muulla rahayksiköllä kuin euroilla. Yrityksen tulee arvioida valuuttariskin merkittävyys tapauskohtaisesti ja suojautua sen mukaisesti. Useimmat valuuttakurssit määräytyvät vapaasti avoimilla markkinoilla, mikä tekee niiden muutosten ennustamisesta hankalaa. (Helppi & Paloheimo 2005.)

Valuuttariskin käsittely voidaan aloittaa yrityksen valuuttapositiona. Valuuttapositiona mitataan aina jokaisen rahayksikön kannalta erikseen ja se kertoo tämän valuuttariskin suuruudesta. Valuuttapositiona muodostuu yrityksen vieraan valuutan velkojen ja saamisten suhteesta. Koska valuuttakurssin muutokset vaikuttavat päinvastoin velkoihin kuin saamisiin, huomataan, että valuuttariskiä ei ole, mikäli yrityksellä on saman verran velkaa ja saatavia tietyssä vieraassa rahayksikössä. Tällaisessa tilanteessa riski voidaan jättää huomiotta. Valuuttapositiona muuttuu jatkuvasti, kun saatavia ja velkoja maksetaan ja mahdollisia uusia kauppia solmitaan. Yleensä yritykselle on vaivan arvoista pyrkiä pitämään valuuttapositiona neutraalina. (Kananen 2009.)

Yrityksen tulee päättää, millä tavoin valuuttariskin suhteen toimitaan niiltä osin, kun valuuttapositiona ei ole tasapainossa. Kananen mukaan yrityksillä on pääasiassa neljä eri tapaa varautua valuuttojen kurssimuutoksiin: riskin hyväksyminen, riskin kartoittaminen, kurssivoiton maksimointi eli valikoiva suojautuminen sekä voiton tavoittelu arvioidun kurssikehityksen pohjalta. Valuuttariskin hyväksyminen tulee kysymykseen lähinnä silloin, jos yrityksen ulkomaankauppa on vähäistä suhteessa mahdollisiin kustannuksiin tai jos yrityksellä on syytä uskoa, että valuuttakurssin kehitys on tulevaisuudessa yritykselle suotuisaa. (Kananen 2009.)

Halutessaan yritys voi poistaa valuuttariskin kokonaan tai osittain joko ostamalla sopivia rahoituslaitosten palveluita, joista yleisimpiä käyn läpi myöhemmin, tai käymällä kauppia omalla valuutallaan, jolloin valuuttariski siirtyy kaupan toiselle osapuolelle. Tästä ja muista samankaltaisista toimenpiteistä toki sovitaan jo kauppasopimuksessa. Rahoituslaitosten suojautumispalvelut ovat maksullisia, jolloin yritykselle mahdollisimman alhaiset kustannukset syntyvät usein osittaisesta

valuuttariskiltä suojautumisesta. Tällöin yritykselle jää myös mahdollisuus hyötyä edullisesta kurssikehityksestä, vaikka jotkin rahoitussuojautumiskeinot tarjoavatkin saman mahdollisuuden.

Kauppasopimuksessa voidaan sopia vaihtokurssien mukaan vaihtuvasta kauppahinnasta tai ennakkomaksusta, joista ainakin jälkimmäinen on epäedullinen toiselle osapuolelle. Loogisesti voidaan lisäksi päätellä, että kuten välittömästi tapahtuva ennakkomaksu poistaa valuuttariskin, pidempi maksuaika lisää valuuttariskiä. Suojautuminen onkin tärkeämpää käytettäessä pidempiä maksuaikoja.

3.7.2 Valuuttakurssiriskiltä suojautuminen

Valuuttakurssien muodostamalta riskiltä voidaan suojautua monin tavoin. Nämä tavat jaetaan yleensä kahteen pääluokkaan, operatiivisiin eli yrityksen sisäisiin sekä finanssi- eli yrityksen ulkoisiin keinoihin.

Yrityksen sisäisten toimenpiteiden voidaan ajatella olevan ensisijaisia, sillä ne ovat ilmaisia, jolloin niitä tulisi käyttää paljon löyhemmin perustein kuin pääasiallisesti kalliita rahoituslaitosten tarjoamia palveluita. Niitä ovat mm. aiemminkin mainitut ennakkomaksu, oman valuutan valinta ja valuuttaposition tasapainottaminen esimerkiksi maksuaikoja muuttamalla. Näiden lisäksi yritys voi hajauttaa vieraita valuuttojaan yleensä päinvastoin käyttäytyviin valuuttoihin, jolloin kaikenlaiset tapahtumat markkinoilla pitävät yrityksen vieraiden valuuttojen summan jotakuinkin tasapainossa suhteutettuna sen kotivaluuttaan.

Rahoituslaitokset puolestaan tarjoavat monenlaisia maksullisia palveluita suojaamaan valuuttakurssien muutokselta. Näistä yleisimpiä ovat valuuttatermiini, NDF, valuuttaoptio, valuuttaswap sekä valuuttaluotto.

Valuuttatermiini on sitova sopimus, jossa yritys sitoutuu tietyn ajan kuluttua myymään tai ostamaan vierasta valuuttaa ennakkoon sovitulla kurssilla.

Valuuttatermiini poistaa kurssiriskin tiettyä kiinteää kustannusta vastaan, mutta poistaa myös mahdollisuuden hyötyä edullisista kurssimuutoksista. NDF (Non-deliverable forward, netotettava termiinikauppa) on kehitetty termiinin korvaajaksi sellaisille valuutoille, joiden vaihdettavuutta on keinotekoisesti rajoitettu. Näistä merkittävimpiä ovat juuri myöhemmin käsittelemäni BRIC-maat. NDF:ssä valuutat itse eivät vaihda omistajaa, vaan termiinin päättymispäivänä maksetaan vain sopimuksen mukaisen kurssin ja päivän kurssin välinen erotus. (Handelsbanken 2017.)

Valuuttaoptio muistuttaa valuuttatermiiniä, mutta optiossa yritys ei sitoudu ennalta sovittuun kurssiin, vaan se voi sovittuna päivänä vapaasti päättää haluaako myydä valuuttaa optioon kirjatulla kurssilla vai ei. Valuuttaoptioita on kahdenlaisia, eurooppalaisia ja amerikkalaisia. Eurooppalaista optiota voi hyödyntää ainoastaan sovittuna päivänä, option päättymispäivänä, siinä missä amerikkalaisen option voi ottaa käyttöön milloin tahansa sen ollessa voimassa. (Danske Bank 2017.)

Valuuttaswapissa yritys vaihtaa aiemmin sovitun valuuttapääoman toiseen valuuttaan tietyksi ajaksi. Valuuttaswap saattaa sisältää myös korkojen vaihdon pääomien välillä. Yritys pystyy siis swap-sopimuksella vaihtamaan kahden jo olemassa olevan sopimuksen hyödyt keskenään tietyksi ajaksi. Swap-sopimuksia tehdään myös muiden kuin valuuttojen suhteen, ja sellaisen voi sopia myös tulevaisuuteen.

Valuuttaluotto taas on yksi rahoituslaitosten tarjoama keino tasapainottaa yrityksen valuuttapositiona, nimittäin yritys voi ottaa lainaa vieraassa valuutassa. Tämä kannattaa erityisesti, jos yrityksellä on suuri määrä saatavia samassa vieraassa valuutassa. Tällöin valuuttariski poistuu, koska samanmääräiset velat ja saatavat kumoavat toistensa kurssimuutokset. (Kananen 2009.)

4 BRICS-MAAT

Tässä luvussa esittelen lyhyesti BRICS-maat sekä tulen käsittelemään BRICS-maiden kaupan erityispiirteitä. Lisäksi tarjoan esimerkkejä käyttökelpoisista maksutavoista näiden maiden kanssa toimiessa.

4.1 Yleistä BRICS-maista

BRIC-maat, jotka vuoden 2010 jälkeen on yleisemmin tunnettu lyhenteellä BRICS-maat, eli Brasilia, Venäjä, Intia, Kiina ja Etelä-Afrikka ovat tämän hetken kiinnostavimpia länsimaiden ulkopuolisia markkinoita, sillä niiden talous kasvaa nopeasti ja niissä asuu yli kolmasosa maailman väestöstä. Niillä on potentiaalia kasvaa maailmantalouden keskeisimmiksi toimijoiksi 2000-luvun edetessä, mikä onkin jo osittain tapahtunut: BRICS-maat muodostavat noin neljäsosan maailman BKT:sta. Suuren väestön lisäksi näillä mailla on valtavat luonnonvarat. Vaikka suuri osa väestöstä on vielä köyhää, keskiluokan osuus on kasvussa ja talouden kasvaessa myös köyhimmällä kansanosalla on aiempaa paremmat mahdollisuudet kuluttaa.

Taloukasvun lisäksi BRICS-maat tulevat potentiaalisesti olemaan teknologisen kehityksen eturintamalla tulevaisuudessa, sillä erityisesti Kiinan ja Intian valtava koko antaa niille ainutlaatuisen mahdollisuuden sijoittaa suuria summia rahaa tieteelliseen tutkimukseen. Kiina onkin kasvattanut T&K -kulutustaan jopa 20 % vuodessa viimeisen 15 vuoden ajan. (Global Sherpa 2015.)

Yksi kiinnostava sektori BRICS-maissa on infrastruktuuri, sillä sen merkitystä taloukasvulle ei voi vähätellä. Maailman talousfoorumin vuoden 2014–2015 maailmanlaajuisen kilpailukykyraportin mukaan erityisesti Brasiliassa ja Intiassa infrastruktuuri on vielä kehnolla tasolla, joka osittain selittää, miksi Kiinan talous on viime vuosina pärjännyt huomattavasti paremmin kuin Intian. (Maailman talousfoorumi 2015.)

Seuraava taulukko antaa hyödyllisiä perustietoja BRICS-maista. Asukaskohtainen vuositulo on listattu ostovoimakorjattuna käyttäen kansainvälisiä dollareita, joiden hypoteettinen ostovoima on sama kuin yhden Yhdysvaltain dollarin ostovoima Yhdysvalloissa. HDI, inhimillisen kehityksen indeksi on YK:n luoma mittari, jonka tavoitteena on arvioida maiden kansalaisten elämänlaatua. Korkeampi luku on parempi siten, että yli 0,800 on erittäin korkea, yli 0,700 on korkea ja 0,550-0,699 keskitasoa.

TAULUKKO 2. Yleistietoa BRICS-maista (mukaillen One World – Nations Online sekä Time and Date 2017.)

Maa	Brasilia	Venäjä	Intia	Kiina	Etelä-Afrikka
Pinta-ala km ²	8 514 877	17 098 242	3 287 263	9 598 094	1 221 037
Väkiluku	206 775 000	146 544 000	1 326 000 000	1 367 820 000	55 653 000
Pääkaupunki	Brasilia	Moskova	New Delhi	Peking	Kapkaupunki, Pretoria, Bloemfontein
Valtiomuoto	liittotasavalta	federaatio	tasavalta	kansantasavalta	tasavalta
Asukaskohtainen vuositulo \$	8 745	11 209	3 262	6 193	11 035
HDI	0.754	0.804	0.624	0.738	0.666
Aikavyöhyke	UTC-5 – UTC-3	UTC+2 – UTC+12	UTC+5:30	UTC+8	UTC+2

4.2 Brasilia

Brasilia on Etelä-Amerikan suurin ja väkirikkain maa, jonka asukasluku on hiljattain ylittänyt 200 miljoonan rajan. Vuoteen 2013 saakka talouskasvu oli hyvällä tasolla ja ulkomaankauppa kasvoi noin kymmenen prosentin vuosivauhtia. Talousnäkymät ovat kuitenkin heikentyneet huomattavasti viime vuosina: Brasilia on ollut taantumassa vuoden 2014 alusta. Kasvava työttömyys on vaikuttanut negatiivisesti myös väestön tyytyväisyyteen ja Brasiliassa onkin nähty suuria mielenosoituksia. Tästä huolimatta Brasilia järjesti verrattain onnistuneesti vuoden 2016 kesäolympialaiset. (Hugman 2016.)

Brasilian ongelma viennissä on sama kuin monella muullakin kehittyvällä taloudella: vienti nojaa vahvasti raaka-aineisiin, jolloin hinnanvaihtelut voivat vaikuttaa vientiin kohtuuttoman suuresti. Merkittävimpiä vientituotteita ovat mm. kasviöljyt, soijapavut, kahvi, rautamalmi ja teräs, öljy ja autot. Valtaosan tuonnista muodostavat öljy, koneet, autot ja varaosat, kemikaalit ja muovit sekä kuluttajaelektroniikka (Workman 2017.). Brasilialla on kuitenkin laajat kotimarkkinat, eikä viennin ja tuonnin osuus kansantuotteesta ole kuin noin kymmenen prosentin luokkaa. Brasilian vaihtotase on viime vuosina ollut pääosin positiivinen, eli vienti on tuontia suurempaa. (Trading Economics 2017.)

Brasilian etuja maailmantaloudessa yleensä, sekä erityisesti muihin BRICS-maihin verrattuna, ovat jo mainittujen väestön ja luonnonvarojen lisäksi vakaa maailmanpoliittinen tilanne ja johtava asema Etelä-Amerikassa: Etelä-Amerikkaan leviämistä tavoittelevien yritysten kannattaa usein aloittaa Brasiliasta. Brasilia on myös kulttuuriltaan ja sijainniltaan muihin BRICS-maihin verrattuna länsimaita lähempänä. Sen aikavyöhykkeet ovat Euroopan ja USA:n välissä (rannikolla GMT - 3 ja sisämaassa GMT-4), joka antaa hyvät valmiudet työskennellä länsimaisten yritysten kanssa normaalien työpäivien aikana. Brasilian bisneskulttuurikin on länsimainen. (Kobayashi-Hillary 2008, 37–38.)

Maan talouden suuria ongelmia ovat tuloerot, korruptio ja harmaa talous. Rikkaat ja keskiluokkaiset väestönosat voivat viime vuosikymmenien talouskasvun seurauksena paremmin kuin koskaan, mutta ne köyhät, jotka elävät surullisenkuuluisissa faveloissa ovat samassa tilanteessa kuin aiemminkin. Maan vähimmäispalkka on lähes kolminkertaistunut 10 vuodessa, mutta hyväpalkkaiset tienaaavat kymmeniä kertoja enemmän. Tämän lisäksi ihonvärillä on väliä, sillä valkoiset tienaaavat keskimäärin hieman yli kaksi kertaa niin paljon kuin tummaihoiset. (The Economist 2012.)

Korruptio on Brasiliassa erittäin laaja-alaista. Maan lähihistoria on ryvettynyt useissa korruptioon liittyvissä skandaaleissa, joissa useat poliitikot on liitetty

lahjoituksiin ja petoksiin. Tunnetuin petosmenetelmä Brasiliassa tunnetaan nimellä ylilaskutus. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että julkisen sektorin laskujen loppusummat ovat epätavallisen suuria ja ylijäävä osa päätyy tietysti rahoja hallinnoivan henkilön taskuun. Oletettavasti korruption nousu julkiseen tietoisuuteen merkitsee asenteiden muutosta, joka näkyy myös vuonna 2014 lainvoimaisuuden saaneessa korruptionvastaisessa asetuksessa, jonka nojalla yritykset ovat vastuussa työntekijöidensä toimista. (Global Compliance News 2017.)

Vaikka lain noudattamisen merkitys on itsestään selvää markkinoista riippumatta, Brazilian markkinoille pyrkivän yrityksen kannattaa ehdottomasti kiinnittää huomiota uuteen lainsäädäntöön. Yritykselle koituvat kulut korruptoituneista työntekijöistä voivat nousta huomattavan suuriksi.

4.3 Venäjä

Pinta-alaltaan maailman suurin ja väestöltään Euroopan suurin maa, Venäjä, on kuuluisa luonnonvaroistaan. Sitä kutsutaan usein energian supervallaksi, sillä Venäjällä on maailman suurimmat fossiilisten polttoaineiden varastot. Venäjän talousnäkymät olivat 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä erittäin suotuisat, sillä BKT oli kasvanut reilusti yli viiden prosentin vuosivauhtia ja keskimääräinen kuukausipalkka lähes kymmenkertaistui alle sadasta dollarista liki tuhanteen. (Trading Economics 2017.)

2010-luku ei ole ollut aivan yhtä suotuisa Venäjän taloudelle. Talouskasvu on ollut maltillista tai jopa negatiivista erinäisistä elvytystoimenpiteistä huolimatta. Suurimmat syyt taloustilanteen muutokselle löytyvät monien mielestä öljyn hinnan alenemisesta ja länsimaiden asettamista taloussanktioista, joiden syynä on Venäjän aseellinen sekaantuminen Ukrainan vallankumousta seuranneisiin levottomuuksiin ja mielenosoituksiin, jotka ovat sittemmin eskaloituneet sodaksi Itä-Ukrainassa. Tämä on kuitenkin vain osa totuudesta, sillä Venäjän talous yski jo

vuosina 2012–2013, vaikka öljyn hinta oli yhä korkealla ja Ukrainassa oli verrattain rauhallista. (The Economist 2016.)

The Economistin artikkelin mukaan Venäjän talouden suurimmat ongelmat aiheutuvat siitä, että markkinat eivät saa toimia vapaasti. Valtion osuus Venäjän taloudesta kasvoi 70 %:iin vuonna 2015, minkä ansiosta se pystyy säätelemään markkinoita huomattavasti. Tämän lisäksi Venäjällä esiintyy huomattavan paljon korruptiota, minkä vuoksi sääntöjä noudatetaan vaihtelevissa määrin ja kaupankäyntiin sisältyy usein epämääräisiä piilokustannuksia. Ruplan devalvaatio ei ole myöskään tuonut taloudelle toivottavanlaista piristysruisketta, sillä talouden toimijat ovat menneisyydessä kotimaisiin tuotannontekijöihin sijoittamisen sijaan maahantuoneet raaka-aineita ja osia, joihin niillä ei enää ole varaa. (The Economist 2016.)

Talouden ongelmista huolimatta Venäjän rooli maailmantaloudessa voi tulevaisuudessa olla vielä nykyhetkeäkin merkittävämpi. Luonnonvarojen lisäksi Venäjän etuja maailmantaloudessa ovat esim. miljoonat korkeakoulutetut työntekijät, maantieteellinen sijainti sekä hyvällä tasolla oleva infrastruktuuri. (Kobayashi-Hillary 2008, 49–50)

Venäläistä koulutusjärjestelmää on keuhuttu erityisesti luonnontieteiden ja matematiikan aloilla. OECD:n vuonna 2016 julkaistun raportin mukaan venäläisistä 25–64 -vuotiaista 54 %:lla on yliopistotutkinto; luku on maailman toiseksi korkein (OECD, 2016). Venäjän länsiosaa, jossa valtaosa maan väestöstä asuu, on vain muutaman tunnin matkan ja yhden aikavyöhykkeen päässä valtaosasta Eurooppaa. Samaan aikaan maan itäosalla on yhteistä maarajaa Kiinan kanssa. Venäjästä saattaa tulevaisuudessa muodostua talousmahti, joka tekee läheistä yhteistyötä niin länsimaiden kuin Kiinankin kanssa, mikäli talouden ongelmiin löydetään ratkaisuja. Potentiaalia Venäjällä on joka tapauksessa runsaasti.

Venäjä on suomalaisyrityksille erityisen tärkeä kauppakumppani, mutta kaupankäyntiin sisältyy riskejä, jotka kannattaa mahdollisuuksien rajoissa

neutralisoida. Venäjään suhtautuvassa vientitoiminnassa ennakkomaksun käyttö on tavallista, sillä se on helppo ja suomalaisyrityksen kannalta täysin riskitön maksutapa. Ostajalle jää toki ennakkomaksussa myyjän toimitusriski, jota voidaan puolestaan neutralisoida pankkitakauksella (Venäjän kaupan opas 2015.)

Toinen Venäjän-kaupassa suosittu maksutapavaihtoehto on vahvistettu remburssi, eli myyjän (suomalaisen) pankin vahvistama remburssi. Remburssi on varma maksutapa, kunhan sopimus on tehty yksityiskohtaisesti ja sääntöjä noudattaen. Lisäksi täytyy varmistaa, että ostajan pankki Venäjällä on sellainen, jonka remburssin suomalaispankki suostuu vahvistamaan. Jotkut venäläisyrietykset voivat esittää kustannusargumentteja remburssin käyttöä vastaan, mikä voi jo sinänsä antaa syytä epäillä ostajan luotettavuutta. Remburssi on sitä kalliimpi, mitä riskialttiimpi ostaja on kyseessä. (Venäjän kaupan opas 2015.)

Venäjänkauppaa tehdään usein euroissa tai dollareissa, mikä aiheuttaa ylimääräisiä kustannuksia ja työtä venäläisyrietyksille. Ymmärrettävästi ruplamääräisenä käyty ulkomaankauppa on heidän näkökulmastaan houkuttelevaa. Ruplan arvo on kuitenkin heitellyt viime vuosina huomattavasti, joka johti Venäjän keskuspankin päätökseen kelluttaa rupla. Markkinavoimat päättävät nyt täysin ruplan arvon, johon suurin yksittäinen tekijä on öljyn hinta, joka on myös riskialtis. (Venäjän kaupan opas 2015.)

Ruplaan liittyvä valuuttariski on muihin suomalaisyritysten yleisesti käyttämiin rahayksiköihin verrattuna suuri, eikä näin suuren riskin hyväksyminen mielestäni ole yrityksille useinkaan järkevää. Riskiltä voidaan suojautua osittain tai kokonaan aiemmin käsitellyillä rahoitusinstrumenteilla.

4.4 Intia

Intia on yli 1.3 miljardilla asukkaallaan maailman väkirikkain demokratia. Sen väkiluvun on ennustettu ohittavan Kiinan seuraavan vuosikymmenen aikana. Moderni Intia on verrattain nuori valtio, sillä se saavutti itsenäisyyden Iso-

Britannialta vasta vuonna 1947. Maailmantalouden perspektiivistä Intia on vieläkin nuorempi, sillä 1990-luvulle saakka maan talouspolitiikka oli varsin protektionistista: hallitus keskittyi suojelemaan kotimaisia toimijoita. Tämän jälkeen Intia on pyrkinyt integroitumaan maailmantalouteen yhä enemmän: viennin osuus maan taloudesta kasvoi runsaasta seitsemästä prosentista vuonna 1990 yli 20 %:iin vuonna 2006. (Panagariya 2008.)

Intian talous lähti 1980-luvulla voimakkaaseen kasvuun, jonka loppua ei vielä näy. Intia on nykyään merkittävä tekijä maailmantaloudessa: se on maailman 7. suurin talous ja kasvun jatkuessa Intia voi nousta jopa kolmanneksi suurimmaksi lähivuosina. Vuosikymmeniä jatkuneen kasvun myötä intialaisten elämänlaatu on parantunut nopeasti. Köyhien määrä on vähentynyt huomattavasti lukumäärällisesti ja väestönkasvun seurauksena vielä enemmän prosenttiosuutena koko väestöstä. Köyhyys on yhä yksi maan suurimmista ongelmista ja on arvioitu, että jopa kolmannes koko maailman köyhistä elää Intiassa. Viime vuosikymmeninä Intiaan on kuitenkin syntynyt länsimaiden kaltainen kuluttava keskiluokka, jonka osuuden koko väestöstä on eri lähteissä arvioitu olevan 10–20 %. (Panagariya 2008.)

Intian talous on jatkanut voimakasta kasvua 2010-luvulla, ollen vuonna 2015 jopa maailman nopeimmin kasvava talous. Arvioiden mukaan talous kasvaa yli 7 % vuosivauhtia myös lähitulevaisuudessa (Zhong. 2017). Intian talous on useimpien teollisuusmaiden kaltaisesti palvelukeskeinen. Palvelut muodostavat noin 60 % Intian BKT:sta. (IBEF 2017.)

Intia on halvan, osaavan ja kielitaitoisen työvoiman vuoksi kansainvälisesti suosittu ulkoistamiskohde. Maa oli vuosituhaten vaihteessa surullisenkuuluisa länsimaisten megakorporaatioiden puhelinpalvelukeskuksista, mutta myöhemmin yritykset ovat alkaneet hyödyntää Intian potentiaalia myös tuotekehityksen saralla. Ala voi kuitenkin olla kriisissä. Protektionismi vaikuttaisi olevan palaamassa maailmantalouden näyttämölle: Yhdysvaltain presidentti Donald Trumpin kampanjan keskeisimpiä osia oli amerikkalaisten työpaikkojen säilyttäminen. Ala

itsessään on myös muutoksen kourissa, sillä säästöjä etsitään automaatiosta ja joukkoistamisesta. (Sachitanand 2017.)

Suurimmat ongelmat Intian menestykselle maailmantaloudessa ovat huono infrastruktuuri, kasvavat tuloerot ja jo mainittu köyhyys. Infrastruktuuri kaipaa parannuksia monilla osa-alueilla: huonokuntoiset tiet, ikivanhat junaradat, sähkökatkot ja puhtaan veden heikko saatavuus ovat yleisiä ongelmia Intiassa (Kobayashi-Hillary 2008, 140–141). Onneksi poliitikot ovat tietoisia asioiden tilasta: Intian hallitus tähtää sijoittavansa n. 376 miljardia dollaria infrastruktuuriin kolmen vuoden aikana. Tämän lisäksi monet kansainväliset toimijat ovat kiinnostuneita Intian infrastruktuurin kehittämisestä. (IBEF 2017.)

4.5 Kiina

Kiina on yksi maailman vanhimmista yhä olemassa olevista sivilisaatioista. Sen pitkän ja vaiherikkaan historian uusi jakso alkoi vuonna 1949, kun Mao Zedongin johtama kommunistinen puolue perusti Kiinan kansantasavallan julistettuaan itsensä sisällissodan voittajaksi. Virallista rauhaa ei kuitenkaan ole vieläkään solmittu. Sisällissodan toinen osapuoli, Kiinan kansallipuolue Kuomintang, hallitsee yhä Kiinan tasavaltaa eli Taiwania. Molemmat puolueet pitävät itseään Kiinan virallisena hallituksena, vaikka kommunistisella puolueella on lähes kiistaton asema. Maiden välinen suhde on todennäköisesti Nyky-Kiinan suurin poliittinen taakka, vaikka sota onkin kylmä. (BBC 2017.)

Kiinan väkiluku kasvoi räjähdysmäisesti 1950-luvulta vuosituhaten vaihteeseen kasvaen vajaasta 600 miljoonasta yli 1.2 miljardiin. Vuonna 2017 kiinalaisia on lähes 1,4 miljardia ja se onkin vielä toistaiseksi maailman väkirikkain valtio. Väestönkasvu on kuitenkin hidastunut huomattavasti sekä hallituksen yhden lapsen politiikan vuoksi että modernisaation seurauksena. Intia todennäköisesti ohittaa Kiinan väkimäärässä lähitulevaisuudessa. (Trading Economics 2017.)

Kiinan talous kommunistien vallan alla ei voinut hyvin. Monista syistä, joista suurimmat olivat sisällissota ja 50-luvun lopun nälänhätä, Kiinan talous kasvoi 1930-luvulta 1970-luvulle hitaasti tai ei ollenkaan. Maon kuoltua 1976 maassa oli lyhyen aikaa valtatyhjiö, jota uudistusmielinen Deng Xiaoping käytti hyödykseen noustakseen johtavaan asemaan vuonna 1978 ja käynnistääkseen Kiinan talouden modernisaation. Uudistusten keskeisimpiä teemoja olivat valtion kontrollin vähentäminen eli siirtyminen kohti vapaampia markkinoita sekä maan avautuminen kansainvälisille markkinoille. (Hirst 2015.)

Tämän jälkeen Kiinan talous kasvoi keskimäärin yli 10 % vuosivauhtia kymmenien vuosien ajan, ja vielä tänäkin päivänä vuosikasvu on noin seitsemässä prosentissa. 2000-luvulla Kiinasta on muodostunut talouden suurvalta. Kiina on maailman toiseksi suurin kansantalous reaaliarhassa ja suurin ostovoimapariteetilla mitattuna. Kiina on maailman suurin valtio kansainvälisen kaupan volyymilla mitattuna ohitettuaan Yhdysvallat vuonna 2013. Kiinan vaihtotase on ylijäämäinen, eli vienti on suurempaa kuin tuonti. (Hirst 2015.)

Viimeisten vuosikymmenien aikana monet länsimaiset yritykset siirsivät tuotantolaitoksiaan Kiinaan halvemman työvoiman ja edullisemman verotuksen toivossa. Se oli niin yleistä, että Kiina-ilmiöstä puhuttiin suomalaisessa mediassa jatkuvasti. Kiinan hinta- ja elintaso ovat kuitenkin talouskasvun myötä nousseet huomattavasti, eikä Kiinan houkuttelevuus länsimaisille yrityksille pääasiallisesti johdukaan enää kustannussyistä. Tätä nykyä Kiina on kiinnostava markkina-alueena.

Kuluttava keskiluokka kasvaa räjähdysmäisesti. Vuonna 2000 Kiinassa juuri kukaan ei kuulunut länsimaiden kaltaiseen keskiluokkaan. Nyt arvioidaan, että vuoteen 2022 mennessä kolme neljäsosaa kaupungeissa asuvista kiinalaisista, joita on yli 700 miljoonaa, tulevat kuulumaan keskiluokkaan, joka määritellään 9 000 - 34 000 USD vuosituloina. (Iskyan 2016.) Sanomattakin on selvää, että tämän kehityksen seurauksena kysyntää tuotteille ja palveluille riittää. Yritysten kasvupotentiaali on huima, mikäli ne onnistuvat Kiinan markkinoille pääsyssä.

Markkinoille pääsy ei kuitenkaan ole välttämättä helppoa. Vaikka yksityinen sektori onkin kasvamassa, valtiolla on yhä paljon valtaa, erityisesti moniin länsimaihin verrattuna. Useimmat taloudelliset toimet vaativat Kiinassa hallituksen hyväksynnän, jonka voi usein saada helpommin ja nopeammin erinäisten lahjusten avulla. Kiinan hallitus pyrkii kuitenkin aktiivisesti vähentämään sekä korruptiota että byrokratiaa, sillä ulkomaaninvestointi kaipaa piristysruisketta.

Korruption liitetään usein osittain virheellisesti guanxi, kiinalainen käsite joka kuvaa ihmisten ja ihmisryhmien välisiä suhteita. Se juontaa juurensa kaukaa historiasta, mutta on yhä käytössä sillä kiinalaisten näkökulmasta muutosten kourissa olevan maan viralliseen lakiin ei voi täysin luottaa. Tulevaisuus on epävarma, mutta henkilökohtaiset luottamusverkostot ovat kulttuurisidonnaisista syistä vakaita. (Lane & Hoffmann 2012.)

Guanxia on vaikea kuvailla tarkasti, mutta keskeisiä teemoja ovat ihmisten välinen hierarkia, vastavuoroisuus ja luottamus. Guanxissa tutuille tehdään usein erilaisia palveluksia, koska molemmat osapuolet tietävät, että tarpeen vaatiessa toinen vuorostaan tekee palveluksen takaisin. Länsimaisen yrityksen tulisi sijoittaa paljon resursseja guanxin hyödyntämiseen. Monet yritykset eivät ymmärrä kiinalaisen talouselämän realiteetteja, eivätkä kiinnitä guanxin luomiseen ja ylläpitoon tarpeeksi huomiota. Toiset yritykset taas jättävät ihmissuhteiden luonnin yhden, usein kiinalaisen, työntekijän tai yhteistyökumppanin harteille. Tämä ei useinkaan tuota toivottua pitkän tähtäimen lopputulosta, sillä näissä tapauksissa guanxi muodostuu ainoastaan kyseisen työntekijän ja kiinalaisten yhteistyökumppanien välille, ei yrityksille sinänsä. (Lane & Hoffmann 2012.)

Byrokratian ja korruption lisäksi merkittävä ongelma, ei niinkään kaupankäynnissä, vaan kiinalaisten elämässä yleensä, on saastuminen. Nopea väestönkasvu, teollistuminen ja talouskasvu ovat syynä valtaosaan Kiinan saasteongelmista. Saasteongelmat näyttäytyvät erityisesti talvisin, sillä valtaosa lämmityksestä käyttää yhä hiiltä. Talouskasvun jatkuessa ihmiset omistavat enemmän autoja ja

sähkölaitteita, joka on myös omiaan pahentamaan tilannetta. Viimeisen 10 vuoden aikana maan hallitus on saanut jossain määrin parannettua tilannetta uusilla säädöksillä ja asetuksilla, mutta tehtävää on vielä paljon.

Kiina on 2010-luvulla noussut maailman johtavaksi uusiutuvan energian tuottajaksi. Uusiin ympäristöystävällisiin energiamuotoihin investoidaan yhä suuria rahasummia, ja vanhaa energiantuotantokoneistoa modernisoidaan. Kasvavan talouden myötä myös energian tarve kuitenkin kasvaa, eivätkä uusiutuvat energianlähteet kata vielä kuin runsaat 20 % maan tarpeesta. Osuus on kuitenkin kasvamassa.

4.6 Etelä-Afrikka

Etelä-Afrikka on BRICS-maiden uusin jäsen liittyttyään tähän nousevien talouksien ryhmään vuonna 2010. Reilulla 50 miljoonalla asukkaallaan se on Afrikan väkirikkaimpia maita. Maa on kuuluisa luonnonvaroistaan, erityisesti jalometalleista ja timanteista. Se on maailman suurin platinan ja kromin tuottaja, sekä toiseksi suurin kullantuottaja. Näiden merkitys reaalityaloudelle on kuitenkin hiipumassa, sillä kaivostoiminta vastaa enää 8 % maan BKT:stä, kun se vuonna 1980 vastasi yli viidenneksestä (South African Statistics 2017). Etelä-Afrikan talous on varsin kehittynyt, sillä palvelut muodostavat noin kaksi kolmasosaa BKT:stä.

Maassa harjoitettiin 90-luvulle saakka rotuerottelua, jota kutsutaan yleisesti apartheidiksi. Apartheidin päätarkoituksena oli ylläpitää valkoisen vähemmistön ylivaltaa. Käytäntö vietiin niin pitkälle, että erirotuiset ihmiset asuivat täysin eri alueilla, jotka toimivat lähes itsenäisten maiden tavoin.

Maa itsenäistyi Iso-Britanniasta tasavallaksi vuonna 1961, mutta todellinen demokratia siitä tuli vasta 90-luvulla, sillä valtaosa väestöstä ei rotusyrjinnän vuoksi saanut sitä aiemmin äänestää. Siirtomaahistoria näkyy yhä maan virallisissa kielissä, joista afrikaans ja englanti ovat siirtomaaisäntien perua, sekä vajaan kymmenen prosenttia väestöstä muodostavassa valkoisessa vähemmistössä.

Rotuerottelun poistuttua maa on omaksunut epävirallisen tittelin ”rainbow nation” – sateenkaarivaltio. Varsin osuva lisänimi, sillä maan väestö on yksi monimuotoisimmista maailmassa.

Ensimmäisellä demokraattisesti valitulla hallituksella oli kova työ edessään vuonna 1994, sillä rotuerottelu oli vuosien kuluessa johtanut sisäisiin levottomuuksiin ja moniin taloudellisesti haitallisiin kansainvälisiin sanktioihin. Talous on kasvanut maltillisesti, n. 2 % vuosivauhtia, mutta taloudellinen tilanne on silti epävakaa. Pääosa kasvusta on peräisin kotimarkkinoilta, sillä ulkomainen investointi ja kansainvälinen kauppa kärsivät maan epävarmasta poliittisesta tilanteesta.

Ulkomaankauppa on silti moninkertaistunut reaaliarvolla mitattuna 90-luvun alusta ja vastaa vuonna 2016 n. kolmasosaa BKT:sta. Vaihtotase on lievästi negatiivinen, eli tuonti on vientiä suurempaa. (CIA World Factbook 2017.)

Työttömyys on maan suurin taloudellinen ongelma, sillä työttömiä on virallisesti yli 25 % väestöstä. On arvioitu, että ilman harmaata taloutta luku olisi lähempänä 50 %, mikä ei toki ole maailman kehittyvissä valtioissa epätavallista. Työttömyys johtaa tuloeroihin, epätasa-arvoon ja rikollisuuteen, jotka kaikki ovat Etelä-Afrikassa kansainvälisesti erittäin korkealla tasolla.

Maa on yksi johtavia maailmassa niin murhissa, ryöstöissä kuin seksuaalirikoksissakin. Rikosten yleisyyden vuoksi maa on saanut negatiivista mainetta myös kansainvälisesti erityisesti turistikohteena, vaikka turismin merkitys maalle onkin yhä suuri. Turvattomuuden tunne on myös ollut osasyynä monien maastamuuttajien päätökseen lähteä. (England 2016.)

Muita talouden ongelmia ovat koulutuksen taso sekä korruptio. Vain noin 40 % Etelä-Afrikan väestöstä on suorittanut toisen asteen koulutuksen. Korruptio on laaja-alaista niin julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla. Erityisen huolestuttavaa on, että Etelä-Afrikka on yksi harvoista Afrikan maista, jonka väestön mielestä korruptio on pahenemassa. Eteläafrikkalaiset eivät henkilökohtaisesti törmää

korruptioon yhtä usein kuin monien naapurimaiden kansalaiset, mutta he ovat lisääntyvän tietoisia korruptoituneiden poliitikkojen ja viranomaisten toimista. Maan presidentti Jacob Zuma on liitetty korruptioon valitettavan usein, mikä varmasti antaa väärän viestin muille viranomaisille. (Newham 2014.)

Useimmat Etelä-Afrikan talouden ongelmat ovat jossain määrin syy-seuraus – suhteessa keskenään sekä seurausta maan rotuerottelupolitiikasta: apartheidin aikainen koulujärjestelmä, jossa useimpia värillisiä koulutettiin ainoastaan fyysiseen työhön, ilmiselvästi heikentää 90-luvulla tai aiemmin kouluiässä olleiden keskimääräistä koulutusta. Heikko koulutuksen taso johtaa työttömyyteen, kun työpaikat kehittyvässä taloudessa vaativat yhä enemmän tietotaitoa. Työttömyys johtaa köyhyyteen ja eriarvoisuuteen, jotka ajavat monia rikollisuuteen ja korruptioon.

Valtaosa väestöstä on kokenut järjestelmällistä syrjintää ja poliisien tehtävänä oli lähinnä pelottaa kansalaisia. Samaan aikaan viranomaiset huolehtivat lähinnä omasta hyvinvoinnistaan. Miten epätasa-arvoon ja korruptioon pohjautuva järjestelmä voisikaan rangaista korruptoituneita jäseniään? Näissä olosuhteissa monet suhtautuvat ymmärrettävästi epäillen lakia ja järjestystä kohtaan. Jos yhteiskuntaan ei voi luottaa, väkivallasta tulee houkuttelevampi ratkaisu. Epäluottamus yhteiskuntaa kohtaan myös hankaloittaa muutosta, minkä vuoksi Etelä-Afrikka vielä tänäkin päivänä taistelee samojen ongelmien kanssa. (Gould 2014.)

Saharan eteläpuolisesta Afrikasta puhuttaessa on vaikea sivuuttaa HI-virusta. Etelä-Afrikassa on maailman suurin HIV-epidemia: noin 7 miljoonalla on HIV. Lisäksi vuonna 2015 maassa ilmeni 380 000 uutta tartuntaa, ja 180 000 kuoli AIDSiin tai muihin HI-viruksen komplikaatioihin. Asenteet vähemmistöjä kohtaan, tautiin liittyvät uskomukset sekä puutteellinen seksuaalikasvatus ovat kaikki suuria osatekijöitä sille, että taudin levinneisyys on yhä korkea sekä Etelä-Afrikassa että koko maanosassa. (Avert 2016.)

Etelä-Afrikka on muihin alueen valtioihin verrattuna ihmisoikeuksien edelläkävijä sekä taloudellisesti merkittävästi korkeammalla tasolla. Sillä on potentiaalia omaksua johtava asema taistelussa HI-virusta vastaan. Maa onkin saavuttanut suuria edistysaskelia viime vuosina: HIV-testeissä käyneiden osuus väestöstä liki kaksinkertaistui vuosien 2008 ja 2012 välillä ja antiretroviraalihoitoa saavien määrä nousi n. 30 %:sta lähes 50 %:iin sairastuneista vuodesta 2012 vuoteen 2014. Virallinen tavoite on estää tartunnat äidistä lapseen ja AIDS-kuolemat kokonaan. (Avert 2016.)

5 TUTKIMUSMENETELMÄNÄ ARTIKKELIANALYYSI

Opinnäytetyön tutkimusosuuden suorittamismenetelmäksi valitsin artikkelianalyysin, sillä artikkelit antavat mahdollisuuden tarkastella maiden talouskehityksen nykyisyyttä ja lähitulevaisuutta monesta näkökulmasta. Olen lähinnä valinnut sähköisiä artikkeleita, jotka käsittelevät kansainvälistä kauppaa BRICS-maiden kanssa sekä maiden taloustilannetta tavoitteenani selvittää, minne ja miten suomalaisyritysten olisi parasta kääntää katseensa lähitulevaisuudessa.

Vaikka kyseessä onkin artikkelianalyysi, aineisto koostuu pääasiassa erilaisista lehti- ja uutiskirjoituksista. Tavoitteena oli silti pitäytyä syväluotaavammissa teksteissä. Ajatuksena oli alun perin löytää enemmänkin vertaisarvioituja tieteellisiä kirjoituksia, mutta nämä olivat suurilta osin vanhentuneita eivätkä käsitelleet BRICS-maiden riskitekijöitä kansainväliselle yritystoiminnalle ja maksutavan valinnan merkitystä liiketoimissa.

5.1 Tutkimusprosessi

Tutkimusprosessin kulkua määrittelevät suurilta osin tieteellisen tutkimuksen ehdot ja tutkimusetiikka. Toisin sanoen tutkimuksen täytyy noudattaa yleisesti hyväksyttyjä käytäntöjä ja menetelmiä. Tutkimuksessa on viisi vaihetta: ideointi, sitouttaminen, toteutus, kirjoittaminen sekä tiedottaminen. Tiedottamista lukuun ottamatta vaiheet ovat melko tiiviisti yhteydessä keskenään, sillä tutkimuksista tai tutkimuksen kohteista usein paljastuu uusia piirteitä prosessin edetessä. (Vilkka 2014.)

Ideavaiheessa määritellään tutkimuksen keskeiset piirteet. Mitä ja miten tutkitaan, mitä tutkimuksella halutaan selvittää eli mikä on tutkimusongelma ja miten aineistoa ja tuloksia analysoidaan. Tärkeää on, että kaikki tutkimukseen osallistuvat tahot ovat samaa mieltä näistä asioista. Sitouttamisvaiheessa tehdään

kirjallinen tutkimussuunnitelma, jota kaikki tutkimusta tekevät sitoutuvat noudattamaan. (Vilkka 2014.)

Toteutusvaiheessa tutkimus suoritetaan käytännössä, juuri niin kuin tutkimussuunnitelmassa on aiemmin määritetty. Toteutus tapahtuu neljässä vaiheessa. Vaiheet ovat aineiston keruu, aineiston ryhmittely, aineiston analyysi ja tulkinta teoriaan tai viitekehykseen pohjautuen sekä tulosten ja johtopäätösten esittäminen. (Vilkka 2014.)

Prosessin seuraava osa on kirjoittaminen, joka mainittiin aiemmin omana vaiheenaan, mutta on käytännönläheisempää sanoa, että se on osa muita aiempia vaiheita. Yleisimpiä tutkimuksen yhteydessä kirjoitettavia asioita ovat muistiinpanot ja työpaperit, joita kannattaa kirjoittaa koko tutkimuksen ajan. Tutkimuksen aikana tehdyt muistiinpanot ja muut paperit voivat auttaa sekä lopullisen tutkimustekstin muodostamisessa että tutkimustulosten argumentoinnissa. (Vilkka 2014.)

Viimeinen vaihe, tiedottaminen, tapahtuu tutkimuksen valmistuttua. Tutkijoiden velvollisuuksiin kuuluu myös tutkimuksen tuloksista kertominen, jota varten voidaan järjestää tiedotustilaisuus. Tiedotustilaisuus antaa tärkeää tietoa tuloksista ja jatkotutkimusideoista kaikille tutkimuksen sidosryhmille, kuten toimeksiantajalle tai mahdollisille rahoittajille. Tilaisuus on myös oiva tapa herättää laajempialaista keskustelua tutkimustuloksista. (Vilkka 2014.)

Oma tutkimusprosessini eteni huomattavan samalla tavalla lukuun ottamatta sitouttamista. Erityisesti huomasin Vilkan mainitseman eri vaiheiden sekoittumisen, sillä toteutuksen ja kirjoittamisen aikana tutkimuksen piirteet muuttuivat monta kertaa. Ideointivaihe kesti ajallisesti pisimmän aikaa, sillä henkilökohtaisesta kiinnostuksesta huolimatta tutkimuksen ominaisuuksia ei ollut helppo päättää. Muistiinpanojen kirjoittaminen ei ollut omassa tutkimuksessani kovin keskeistä, sillä aineisto oli kirjoitetussa muodossa jatkuvasti saatavilla.

5.2 Tutkimusmenetelmä ja -ongelma

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui laadullinen tutkimus, sillä tarkoituksena on muodostaa käsitys siitä, mitä yritykset tekevät ja mitä niiden tulisi tehdä laajentaessaan toimintaansa BRICS-maihin. Laadullinen tutkimus haluaa avata ihmisten toimintaa ymmärtämällä heidän päämääriänsä. Tutkimus ei pyri löytämään absoluuttista totuutta, eikä siten myöskään täyteen objektiivisuuteen, vaan tutkijan ja tutkittavien henkilökohtaiset mielipiteet ovat keskeinen osa laadullista tutkimusta. (Vilkka 2015.)

Laadullinen tutkimus pyrkii näyttämään tutkittavista asioista jotain, joka on välittömän havainnon tavoittamattomissa. Tutkimustuloksien tulkintapohjaiset johtopäätökset ovat lähes ratkaisuja arvoituksiin. Määritellyt tutkimusongelmat kertovat, mihin arvoituksiin tutkija haluaa ehdottaa vastauksia. (Vilkka 2015.)

Tutkimusongelmat tulisi asettaa tarkasti, sillä ne auttavat tutkijaa keskittymään tutkimuksen kannalta keskeisiin asioihin. Tutkimuksen edetessä tutkimusongelmat saattavat silti muuttua, sillä tutkijan ymmärrys tutkittavasta asiasta lisääntyy prosessin edetessä. Tutkimusongelma koostuu selvistä ja yksiselitteisistä kysymyksistä, joiden kysymyssanat laadullisessa tutkimuksessa yleensä ovat mitä tai miten. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, Luku 2.3.1)

Tällä artikkelianalyysillä pyritään löytämään vastauksia monen nousevien markkinoiden kanssa ulkomaankauppaa suunnittelevan yrityksen kysymyksiin, kuten mitä huomioida kohdemaan valinnassa, millaisia riskejä maissa toimiminen tuo ja miten niihin tulisi suhtautua sekä millaisia maksutapoja uuden kauppakumppanin kanssa tulisi käyttää.

5.3 Analyysimenetelmä

Tutkimuksen fokus oli selvittää juuri BRICS-maiden taloudellista nykytilannetta ja tulevaisuuden riskejä ja mahdollisuuksia kansainvälisestä näkökulmasta, mikä

rajasi aineistoa tehokkaasti viimeiseen muutamaan vuoteen. Valtaosa aineistosta on maakohtaisia talouskatsauksia arvostetuista kansainvälisistä talousuutisjulkaisuista kuten Bloomberg ja BBC. Muutamia suomalaisiakin lähteitä, kuten YLE ja Helsingin Sanomat käytettiin. Useimmat artikkelit ovat eri lähteistä, jotta näkökulma pysyy monipuolisena. BBC:ltä on kolme artikkelia ja Bloombergiltä ja YLEltä kaksi, kaikki muut ovat ainokaisia kyseisestä lähteestä.

Analyysimenetelmäksi valitsin teorialähtöisen sisällönanalyysin. Tutkimuksen alkuvaiheessa kuvataan tutkimukselle suuntaa antava teoria. Tälle tutkimukselle suuntaa antavat riskienhallintaan ja maksuliikenteeseen liittyvä teoria, sekä perustiedot BRICS-maista. Tämä tarkoittaa lähinnä sitä, että tutkimusaineiston sisällönanalyysin perustana on olemassa oleva teoria näistä aiheista. Teorialähtöinen sisällönanalyysi pyrkii tutkimuksen avulla parantamaan tai päivittämään teoreettista käsitystä tai mallia asiasta. (Vilkkä 2015.)

Analyysissä käydään tiivistäen läpi aineiston sisältöjä. Pyritään arvioimaan tutkimusaineistoa neutraalisti ja etsimään eri lähteiden sisällöistä yhtenäisiä ja eriäviä näkemyksiä. Näistä tarkoituksena on muodostaa ohjeita ja vinkkejä markkinoille pyrkiville suomalaisille yrityksille, jotta niillä olisi mahdollisimman paljon tietoa maiden tilanteesta, toimintatavoista ja riskeistä. Kaikki nämä ovat ensiarvoisen tärkeitä, kun toimintaa halutaan laajentaa uusille markkina-alueille. Analyysin tarkoituksena oli lisäksi selvittää, mikä tai mitkä BRICS-maista olisivat sopivimpia kohdemaita erilaisille yrityksille, joten maita vertaillaan myös keskenään.

5.4 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullista tutkimusta pidetään luotettavana, kun tutkimuskohde ja tulkinnot ovat yhteensopivia ja teorianmuodostus ei johdu epäolennaisuuksista tai satunnaisista tekijöistä (Vilkkä 2015.). Tässä tutkimuksessa muodostettava teoria on johtopäätökset siitä, mihin BRICS-maahan tai -maihiin yrityksen tulisi toimintaansa laajentaa ja miten se suhtautuu prosessin riskeihin.

Laadulliset tutkimukset ovat ainutlaatuisia, koska ne pohjautuvat niin suurelta osin tutkijan ja tutkittavien omiin ennakkotietoihin ja käsityksiin. Täten niitä ei myöskään voida helposti toistaa ja päätyä täsmälleen samoihin lopputuloksiin. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kannalta on silti tärkeää, että muutkin samaa aineistoa tutkivat päätyvät mahdollisten muiden tulkintojen ohella myös alkuperäisen tutkijan tulkintaan. Tätä tavoitetta silmällä pitäen on tärkeää, että tutkija havainnollistaa ja perustelee tutkimuksessa tekemiään valintoja läpi koko tutkimuksen. Keskeistä on kertoa mm. mistä joukosta on valittu, mitä on valittu ja miten valintoihin on päädytty sekä pohtia valintojen tarkoituksenmukaisuutta tutkimuksen pyrkimysten kannalta. Syytä on myös huomata, että luotettavuuden keskeinen osa laadullisessa tutkimuksessa on tutkijan itsensä rehellisyys. (Vilkka 2015.)

Tutkijana minun on vaikea arvioida oman tutkimukseni luotettavuutta, sillä oma rehellisyyteni vaikuttaa niin luotettavuuteen kuin luotettavuuden arviointiinkin. Luotettavuutta puoltaa kuitenkin puolueettomuuteni. Ennakkotietoni BRICS-maista ovat vähäiset tai enintään normaalitasolla enkä ollut ennen tutkimuksen tekoa tietoinen valtaosasta maiden (talous)ongelmia. Venäjä on Suomelle läheinen naapuri, josta ennakkokäsityksiä on muita maita enemmän, mutta olen aktiivisesti pyrkinyt lähestymään aineistoa ilman ennakkokäsityksiä.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta on loppukädessä vaikea arvioida. Mahdollisimman yksityiskohtainen aineiston kuvailu sekä tutkimuskohteen todelliseen tilaan perehtyminen tutkijan johtopäätösten lisäksi auttavat luotettavuutta. Luotettavuutta voidaan myös kohentaa triangulaation keinoin, jossa tutkimuksessa käytetään useita tutkimusaineistoja, menetelmiä ja tutkijoita. (Willberg 2009.)

Se tosiasia, että olen kokematon tutkija, heikentää tutkimuksen luotettavuutta. Suoritin huomattavan osan tutkimuksesta jo ennen kuin perehdyin laadullisen tutkimuksen luotettavuuden osatekijöihin. Lisäksi se, että olen tehnyt tutkimusta oman kiinnostuksen perusteella yksin voi johtaa ongelmiin, sillä itseä kiinnostavista

asioista on vaikeampi pysyä neutraalina. Tutkimusaineisto on varsin yksipuolista, lähinnä sähköisiä kirjoituksia, mutta ainakin kirjoittajia on monia eikä ole syytä olettaa, että heidän henkilökohtaiset intressinsä ja ennakkokäsityksensä olisivat samoja. Tutkimuksella ei myöskään ole muita tutkijoita, jotka yrittäisivät puolestani säilyttää neutraalia otetta tutkimusaineistoon.

6 ARTIKKELIANALYYSIN LÖYDÖKSET

Tässä luvussa tulen käymään läpi aineistooni päätyneitä artikkeleita ja niiden sisältöjä sekä pohdin niistä aiheutuvia seikkoja, jotka saattavat vaikuttaa yritysten päätöksiin. Lista käytetyistä artikkeleista löytyy liitteenä opinnäytetyön lopusta.

6.1 Brasilia

6.1.1 Nouseva talous ongelmassa

Monien BRICS-maiden kansantaloudet ovat olleet kriisissä viime vuosina. Numeroiden valoissa huonoiten sujuu Brasilialla, jonka talous on kutistunut yli 7 % vuoden 2015 alusta ja työttömyys on noussut yli 10 %:iin. Tämä on maan pahin taloudellinen taantuma sataan vuoteen. Laaja-alainen korruptioskandaali on todennäköisesti edesauttanut heikkoa taloustilannetta heikentämällä kansan luottoa päättäjiinsä. Näiden yhteisvaikutus on johtanut mielenosoituksiin ja syveneviin erimielisyyksiin eri puolueiden kannattajien välillä. Valtaosa kriisistä on silti aiheutunut taloudellisista tekijöistä. (Rapoza 2016.)

Talouden ongelmat näyttävät johtuvan pääosin samoista asioista, jotka 2000-luvun ensimmäisenä vuosikymmenenä siivittivät maan talouden hyvään kasvuun. Suurten brasilialaisten vientiartikkelien kuten rautamalmin, soijapapujen ja sokerin hinnat nousivat vahvan kysynnän vuoksi. Vahvat talousluvut tekivät Brasiliasta kiinnostavan kansainvälisille sijoittajille ja Brasiliaan kohdistuvat pääomavirrat muodostivatkin lähes 10 % maan BKT:sta. Vaikka ulkomaiset sijoitukset ovatkin positiivinen asia, ne vahvistavat maan valuutan kurssia, mikä heikentää viennin kilpailukykyä. Monet paikalliset yritykset kuitenkin hyödynsivät vahvaa valuuttaa sekä löysiä lainaehtoja ja rahoittivat investointejaan kansainvälisiltä markkinoilta. (ECB 2016.)

Maan talouspolitiikka oli elvyttävää: korkoja alennettiin ja yrityksille annettiin verohelpotuksia. Toimenpiteet onnistuivatkin jossain määrin elvyttämään maan taloutta, mutta pidemmän aikavälin uudistusten puuttuessa niillä oli myös negatiivisia vaikutuksia: tilannetta, jossa inflaatio kiihtyy ja ulkomaankaupan vaihtotase heikkenevät voidaan ylläpitää vain väliaikaisesti. Samaan aikaan maailman rahoitusmarkkinoiden asenne epävakaita nousevia talouksia kohtaan muuttui huomattavasti negatiivisemmaksi ja Brasilia yrittäen palauttaa sijoittajien uskoa talouteensa kiristi talouspolitiikkaansa, mikä teki aiemmin otetusta kansainvälisestä lainasta huomattavasti kalliimpaa. Talouspolitiikan kiristyminen ja 2011 alkanut raaka-aineiden hinnanlasku aiheuttivat tilanteen, jossa aiempia lainoja ei ollut enää varaa maksaa takaisin ja investoinnit vähenivät merkittävästi. BKT:n kutistumisesta huolimatta maassa vallitse noin 5 % inflaatio, joka tosin on laskenut viime kuukausina. (ECB 2016.)

Talouden rakenteelliset ongelmat, käsite joka on suosittu syntipukki useammankin maan heikkoa talouskehitystä mietittäessä, aiheuttavat lisää päänvaivaa brasilialaisille. Näitä ovat mm. monimutkainen verotus, laaja harmaa talous, heikko infrastruktuuri ja suuret yrityksen perustamiskulut. Ongelmat ovat epäilemättä tosia, mutta valtaosa listasta vaivaa jossain määrin kaikkia nousevia talouksia. Täydellisessä maailmassa kansantalous toki toimisi aina tehokkaasti ja ongelmitta, mutta jos useimmat maat kamppailevat samojen heikkouksien kanssa, niin talouskasvu on niistä huolimatta mahdollista. Silti on viisasta yrittää vähentää ongelmallisten tekijöiden vaikutusta kansantalouteen. (ECB 2016.)

Kiinnostavaa huomata, että suuri ja moderni kansantalous, jonka elintaso on maailman mittakaavalla hyvä, on silti näin riippuvainen muutaman raaka-aineen hinnasta. Nähdäkseni talouden rakenteiden korjaaminen tulee kalliiksi. Ylimääräistä rahaa on saatavilla vain kun talous on nousu- tai korkeasuhdanteessa. Jääkin suurilta osin poliittisten elinten vastuulle, että julkinen sektori sijoittaa hyvinä aikoina rahaa pitkäaikaisten ongelmien korjaamiseen, sillä huonompina aikoina mahdollisuutta muutoksiin ei juuri ole. Useimmat eivät kuitenkaan osaa arvostaa terveyttään ennen kuin he sairastuvat ja valitettavasti

tilanne on useimmilla hallituksilla sama. Brasilia voisi ottaa oppia Norjasta ja sijoittaa ylimääräisiä tuloja vientiartikkeleistaan silloin, kun hinnat ovat korkealla.

6.1.2 Brasiliaa ei voi sivuuttaa

Brasilian talous on nähnyt parempiakin päiviä, mutta maa on silti erittäin houkutteleva ulkomaaninvestoinnin kohdemaana. Joulukuussa 2016 Brasiliaan investointiin suoraan, jolloin sijoittaja saa merkittävän omistusosuutensa vuoksi päätösvaltaa yrityksen toiminnassa, yli 15 miljardia dollaria, mikä on enemmän kuin minään aiempaan joulukuuna. Sijoitukset myös kannattivat, sillä São Paulon pörssi Bovespa nousi vuonna 2016 lähes 40 %. (BRIC Group 2017.)

Vaikka BKT:n kutistuminen ja kasvavat ulkomaaninvestoinnit vaikuttavat olevan ristiriidassa keskenään, Brasiliassa on hallussaan muutamia maailmantalouden valttikortteja. Maalla on paljon luonnonvaroja ja nuori väestö, kaksi tulevan talouskasvun keskeistä tekijää. Tämän lisäksi Brasilia on yksinkertaisesti niin suuri tekijä latinalaisessa Amerikassa, ettei yrityksillä ja sijoittajilla ole varaa jättää sitä huomiotta. Sama pätee myös suomalaisyrityksiin. (BRIC Group 2017.)

Kunhan maan talous elpyy, voi kulutustuotteiden kysynnän olettaa kasvavan vahvasti: muiden BRICS-maiden tavoin brasilialainen keskiluokka on vasta syntymässä. Lisääntyvä materiaallinen hyvinvointi luo myös uusia tarpeita yhteiskunnan infrastruktuurille. Toinen suomalaisille suotuisa ala on cleantech, eli kaikki ympäristöystävällisyyteen pyrkivät tuotteet ja palvelut. Ympäristöystävällisyydestä odotetaan suurta ilmiötä Brasiliassa lähitulevaisuudessa, sillä maalla on sekä paljon hyödyntämättömiä uusiutuvia energianlähteitä että kasvavan kulutusyhteiskunnan mukanaan tuomat saasteet ja jäteongelmat.

Investointien vuoksi vahva rahayksikkö tekee tuontituotteista halvempia. Erityisesti aiemmin mainitsemiini alojen edustajien kannattaa vakavasti miettiä Brasiliaa uutena markkina-alueena, sillä kysynnän normalisoiduttua yritysten on mahdollista

tehdä paljon tulosta Brasiliassa. Markkinatutkimus kannattaa kuitenkin tehdä huolellisesti, sillä sijoituksilla on korkea riski epävakaaassa taloudessa. Korruptioskandaalit puhuvat myös omaa kieltään monien brasilialaisten suhtautumisesta liiketoimintaan, joten tuntemattomien kanssa asioidessa riskienhallinnan täytyy olla kunnossa. Korruptiota lukuun ottamatta maa on varsin turvallinen liiketoiminnalle, eikä yritysten tai ihmisten tarvitse murehtia rikollisuudesta ainakaan faveloiden ulkopuolella.

Lisäksi on hyvä muistaa Brazilian monet verot ja maksut, joka jo aiemmin nousi esille kaupankäynnin esteenä. Kuten kaupankäynnissä yleensä, toimitusten vaatimien paperien täytyy olla kunnossa. Mikäli dokumentit eivät ole oikein täytettyjä tai jokin niistä puuttuu, koko kaupankäyntiprosessi voi keskeytyä. Brasilialainen yhteistyökumppani, mikäli sellainen on, yleensä hoitaa paperit kuntoon. The Brazil Businessin kirjoituksen mukaan yleisesti käytettyjä maksutapoja ovat suora maksu, ennakkomaksu, maksumääräys, perittävä, aikaperittävä ja remburssi (Mello 2012). Suomalaisyrityksen kannattaa olla hyvin perillä kauppakumppanin luotettavuudesta, mikäli halutaan käyttää sellaista maksutapaa, jossa riski tai sen osa kannetaan.

Tutkimani artikkelit ovat samaa mieltä siitä, että tämänhetkisen heikon taloustilanteen ei tulisi antaa vaikuttaa yritysten halukkuuteen laajentua Brasiliaan liikaa. 200 miljoonan henkilön kansantalous on liian suuri markkina-alue, jotta sen voisi jättää väliin ja pidemmällä tähtäimellä kaikki merkit viittaavat talouskasvuun. Suhdannemuutoksen ajankohdasta ei kuitenkaan olla samaa mieltä, sillä maan taloudessa tapahtuu tällä hetkellä sekä hyviä että huonoja asioita.

6.2 Venäjä

6.2.1 Rakas naapurimme

Venäjällä toimivien suomalaisyritysten edustajat ovat verrattain samaa mieltä maan tilanteesta. Heidän argumenttinsa on, että riskeistä ja epävarmuudesta huolimatta

Venäjään on järkevää panostaa, sillä toivoa on. Kauppalehden artikkelissa Danske Bankin Venäjän operaatioiden johtaja Lenina Rautonen pyrkii perustelemaan sen päätöstä jatkaa toimintaa Venäjällä, vaikka monet muut pankit ja muitakin aloja edustavat yritykset ovat luovuttaneet: sijoitukset menetetään, jos annetaan periksi vaikeina aikoina. Talouden toivuttua markkinoille voi olla vaikea palata, jos on kerran lähtenyt. (Särkkä 2015.)

Se, että yritykset yhä jatkavat toimintaansa Venäjällä antaa jo osviittaa siitä, että niiden näkökulmasta riski kannattaa. Lisäksi on syytä huomata, että monien kilpailijoiden luovuttaminen osaltaan kannustaa Danskea pysymään Venäjällä. Toiminta kuitenkin yhä kannattaa, joten miksi lähteä? ”Asiakasmäärät ovat talouskriisistä huolimatta kasvaneet”, ehkä juuri sen vuoksi, että kilpailutilanne on aiempaa edullisempi. (Särkkä 2015.)

Rautonen kehuu myös venäläisten työmoraalia ja ystävällisyyttä, vaikka talouden ongelmat ovatkin alati läsnä katukuvassa. Suomalaisyrityksen täytyy olla valmis panostamaan Venäjälle kunnolla. Kova työ ja taloustilanteen realiteettien kunnioittaminen vie pitkälle: ”venäläiset venyvät uskomattomiin suorituksiin, jos esimies tekee töitä yhtä kovaa kuin alaiset”. Mielestäni tärkein argumentti Venäjän liiketoiminnan ylläpidon puolesta löytyy artikkelin loppuvaiheesta, ”Venäjän markkinat ja mahdollisuudet ovat valtavat. Tulemme aina tekemään kauppaa ison naapurimme kanssa.” Pienen Suomen on vaikea välttyä Venäjän toimilta maailmantaloudessa, sillä se on aivan naapurissa. Eikä Venäjää kannata yrittääkään vältellä; huonoinakin aikoina Venäjän markkinat ovat lähes kymmenen kertaa niin suuret kuin Suomen ja energiantuotantoa riittää vientiin asti. (Särkkä 2015.)

Näihin faktoihin sisältyy nähdäkseni automaattisesti viesti siitä, että Venäjän kanssa kannattaa tulla toimeen. Artikkelin välittää realistisen kuvauksen Venäjän tilanteesta, mutta painottaa venäläisten sinnikkyyttä ja sitä, että maan värikkään historian vuoksi kansa on tottunut nopeihin muutoksiin. Muutoksien sietokyky on

tärkeä ominaisuus myös nyky maailman markkinataloudessa, sillä niin odotettuja kuin odottamattomia muutoksia tapahtuu kaiken aikaa

6.2.2 Venäläiset tuotteetko kilpailukykyisiä?

Bloomberg on vain joitakin viikkoja sitten uutisoinut, että ruplan odotetaan heikentyvän lähivuosina. Pääsyyinä muutokseen on talousministeriön mukaan öljyn markkinahinnan todennäköinen heikentyminen 40 dollariin barrelilta. Ruplan kurssi on ollut viime kuukausina nousussa, koska valuutta on houkutellut sijoittajia alhaisella korkotasollaan. (Tanas & Kuznetsov 2017.)

Ruplan heikentyminen, tai paluu normaalitasolle mikäli talousministeriötä on uskomisen, parantaisi Venäjän vientinäkymiä tuotteiden ja palveluiden maahantuonnin kustannuksella. Ruplan kurssi on ollut monien taloustieteilijöiden mielestä keinotekoisesti korkealla, sillä öljyn hinta – suurin yksittäinen tekijä ruplan arvossa – on ollut laskussa, mutta rupla on noussut. Artikkelin mukaan yhteisvaikutus Venäjän taloudelle olisi positiivinen, sillä vienti on monille yrityksille merkittävä tulonlähde. Heikko rupla tekisi dollareissa mitattavasta rahavirrasta suhteellisesti vahvemman. (Tanas & Tartar 2017.)

Lisäksi ruplan heikentyminen edesauttaisi Venäjän pyrkimyksiä kohti omavaraista taloutta, koska tavaroiden tuominen ulkomailta kallistuu. Suomalaisen vientiyrityksen näkökulmasta heikko rupla on ongelma, johon ei välttämättä löydy helppoa ratkaisua. Yrityksen tarjooman tulee olla ainutlaatuinen, mikäli vienti Venäjälle yhä kiinnostaa näiden ennusteiden toteutuessa, sillä suomalaiset eivät yleensä pysty kilpailemaan hintatasolla. Ehkä Suomen ja Venäjän välisen kaupan fokus siirtyy venäläisten tuotteiden ja energian maahantuontiin.

Helsingin Sanomien uutinen huhtikuulta 2016 vaikuttaisi olevan samoilla linjoilla. Ruplan heikentyminen, öljyn hinnan aleneminen ja Ukrainan kriisistä johtuvat talouspakotteet ovat vähentäneet suomalaista vientiä Venäjälle jo usean vuoden ajan. Suurin yksittäinen tekijä on artikkeleiden mukaan ehdottomasti yritysten ja

kotitalouksien huonontunut ostovoima: elintarvikevienti on lähes pysähtynyt. Talouspakotteiden pientä vaikutusta puoltaa se, että niihin osallistumattomien maiden, Kiinan ja Etelä-Korean, vienti Venäjälle on myös kärsinyt suuresti. (Helsingin Sanomat 2016.).

Yhdysvaltain ja EU:n asettamat kauppasanktiot sekä Venäjän heikko taloustilanne ovat pääsyynä riskittömien maksutapojen jatkuvaan suosioon venäjänkaupassa. Ennakkomaksu, alasta ja tilauksen merkittävydestä riippuen joko kokonaan tai osittain, on käytössä useimmissa uusissa kauppasuhteissa (Hones, 2015). Korkeat korot ja kurssiheittelylle altis rupla vaikuttavat negatiivisesti venäläisyrittäjien maksukykyyn. Samaan aikaan rahoituksen saaminen on hankalaa ja rahan hinta, eli lainan korko, on suurella tasolla.

Saksalaisyrittäjät ovat huomanneet venäläisissä liiketoimissaan kasvua sekä viivästyneiden maksujen että maksuehtojen helpotuspyyntöjen lukumäärässä, joka on johtanut hinnanalennuksiin ja kasvavaan epäluottamukseen. Mikäli kumppanuus on jatkunut useita vuosia, ollaan usein valmiita antamaan hieman periksi, mutta uusien asiakkaiden kanssa yritysten maksukykyyn selvittämiseen käytetään aiempaa enemmän resursseja – ja vaaditaan entistä riskittävämpiä sopimusehtoja. (Hones 2015.)

Lähes kahden vuoden taantuma Venäjällä on Russia Beyond The Headlinesin artikkelin mukaan ohittumassa: talouskasvun merkkejä on ilmassa. Positiivisia indikaattoreita on havaittavissa julkisessa ja yksityisessä kulutuksessa, hiilen maailmanmarkkinahinnassa sekä maataloudessa, jonka vuoden 2016 sato oli hyvä. Nämä talouskasvun merkit eivät kuitenkaan ole levinneet jokaiselle sektorille, joista monet ovat Venäjällä yhä kriisissä. Kestohyödykkeiden, kuten autojen ja asuntojen, myynti ja tuotanto ovat yhä laskussa. Syyttävä sormi osoittaa Venäjän keskuspankkiin, joka yhä pitää korkoja korkealla tasolla hillitäkseen inflaatiota. (Alexashenko 2017.)

Talouden toipumisesta huolimatta Venäjällä ei ole vielä selvää reseptiä talouskasvun kiihdyttämiseen, eikä perinteiseen talouden veturiin, öljyn hinnannousuun, ole myöskään luottaminen. Alexei Kudrinin johtama ekonomistien paneeli yrittää löytää pitkän tähtäimen ratkaisuja Venäjän taloustilanteeseen. Hänen mukaansa yksi talouskasvun suurimmista esteistä Venäjällä on ”teknologinen kuilu”: uusien teknologioiden kehittäminen tuo innovaattorimaalle kilpailuetua maailmantaloudessa. Tähän asti hallitus ei kuitenkaan ole ottanut tarvittavia askelia maan teknologisen kilpailukyvyn ylläpitämiseksi: koulutukseen sijoitetut määrärahat ovat olleet laskussa. (Alexashenko 2017.)

Kaikki tutkmani artikkelit näyttävät olevan samoilla linjoilla siitä, että yksi parhaista sanoista kuvaamaan lähitulevaisuuden kaupankäyntiä venäläisten toimijoiden kanssa on riskialtis. Yritysten täytyy tehdä tärkeitä päätöksiä siitä, onko toimintaa Venäjällä kannattava aloittaa tai jatkaa. Ruplan epäedullisen kurssikehityksen myötä vienti Venäjälle näyttää olevan yhä vaikeampaa ja ostajan löytyessäkin maksun saamisessa voi kestää. Toisaalta venäläinen työvoima on halpaa ja osaavaa, erityisesti teknisillä aloilla. Suomalaisyritysten tulisi harkita maahantuovansa venäläisiä tuotteita ja palveluita; kustannustasolla niillä on varmasti kilpailuetua.

Näin suuri muutos on helppo nähdä lähinnä huonona kehityksenä, ja sitä se epäilemättä lyhyellä aikavälillä onkin. Suomen kotimarkkinat ovat pienet ja monet yritykset etsivät mittakaavaetua ja ostajia kansainvälisestä kaupasta. Nähdäkseni muut BRICS-maat voivat lähitulevaisuudessa muodostua paremmiksi vientikohteiksi siinä missä Venäjän kanssa liiketoiminnan fokus saattaa hyvinkin siirtyä tuontiin. Mikäli Venäjän vientimarkkinat tyrehtyvät, joutuvat yritykset miettimään uusia ratkaisuja pysyäkseen kilpailukykyisinä. Lähinnä näistä ratkaisuista onkin kiinni, onko yhteisvaikutus Suomen taloudelle pitkällä juoksulla positiivinen.

Venäjä näyttäisi artikkelien mukaan silti olevan matkalla kohti parempia päiviä. Talouden kasvuvauhti riippuu kuitenkin suuresti kahdesta tekijästä, öljyn

maailmanmarkkinahinnasta ja ruplan valuuttakurssista. Raakaöljyn hinnanlaskun tulisi useimpien mielestä vaikuttaa alentavasti myös ruplan kurssiin, mikä osaltaan hieman auttaisi Venäjän taloutta selviämään halvan öljyn aiheuttamista haitoista.

6.3 Intia

6.3.1 Maailmantalouden veturi

Intialla menee lujaa. Samalla kun lähes koko muu planeetta miettii miten huonon taloustilanteen saisi käännettyä nousuun, Intiassa BKT kasvaa 7 % vuosivauhtia, ajoittain jopa nopeammin kuin Kiinassa. Sitä on kuvailtu jopa ainoaksi valopilkuksi maailmantalouden hämärässä. Ymmärrettävästi kaikki haluavat päästä osalliseksi maan räjähtävästä kasvusta, sillä tahdin ei ole syytä epäillä hiipuvan vielä moniin vuosiin. Suurin syy tähän on nuori populaatio: lähes kaksi kolmasosaa intialaisista on alle 35-vuotiaita. Väestönkasvu on helpoin ja luontaisin talouskasvun moottori. (Barhat 2015.). Lisäksi tulee muistaa, että Intian lähtötaso oli verrattain matala ja matkaa on yhä paljon jäljellä.

Intian talousbuumia ei silti sovi vähätellä, koska maailmassa on monia kansantalouksia, joiden tilanteessa ei ole hurraamista, samalla tai alhaisemmallaakin kehitystasolla. Otollisen väestön ikärakenteen lisäksi yrityksiä Intiaan houkuttelee esimerkiksi Kiinaan verrattuna vähäisemmät kaupan esteet. Monikansalliset yritykset ovat jossain määrin heränneet tilanteeseen, sillä Amazonin ja Starbucksin kaltaiset jättifirmat ovat jo laajentaneet toimintaansa Intiaan. Brasilian tavoin Intiassa kasvavia teollisuusaloja ovat mm. cleantech, infrastruktuuri ja sanitaatio, eli puhtauteen ja terveyteen liittyvät rakenteet ja järjestelmät. Yksi suurista haasteista Intiassa onkin puhtaan juomaveden saatavuus kaikille asukkaille. Nuori väestö, joka on kovaa vauhtia nousemassa pois absoluuttisesta köyhyydestä, haluaa toki myös kuluttaa, joten kodin- ja tietotekniikka-alan osaamista tarvitaan. (Barhat 2015.)

Intialla ja Brasilialla on kiinnostavasti myös muita yhtäläisyyksiä, sillä BBC:n artikkelin mukaan ulkomaisen liiketoiminnan suurimmat haasteet maassa ovat monimutkainen ja epäselvä verotus, jonka käytännöt vaihtelevat osavaltioista toiseen, sekä hitaasti toimivat viranomaiset, joiden nopeuteen voi halutessaan vaikuttaa positiivisesti lahjuksilla (Barhat 2015). Yleinen byrokratia on tosin nähnyt helpotuksia muutaman viime vuoden aikana, sillä vuonna 2014 valittu pääministeri Narendra Modi on lupautensa mukaisesti pyrkinyt helpottamaan kansainvälisten yritysten liiketoimintaa Intiassa. Toimenpiteet ovat selvästi kantaneet hedelmää, sillä ulkomaaninvestoinnit ovat kasvaneet reilusti Modin valinnan jälkeen: 18 % vuoden 2015 kolmen ensimmäisen neljänneksen aikana. Enemmällekin olisi kuitenkin tilausta. (Rastello 2016.)

Taloukasvu on itseään ruokkiva ilmiö: kasvava talous houkuttelee toimijoita koko maailmasta, joka lisää taloudessa liikkuvan rahan määrää ja taloudellista toimintaa, mikä tekee markkinoista yhä houkuttelevammat ja niin edelleen. Kun yhtälöön lisää vielä Intian muut pitkän tähtäimen positiiviset indikaattorit, kuten nuoren väestön ja hallituksen suunnittelemat helpotukset yritystoimintaan, on helppo päästä yhteisymmärrykseen lukemieni artikkelien kanssa siitä, että Intiassa tulee lähivuosina tapahtumaan paljon. Intiassa ei myöskään ole mitään ilmeisiä ylitsepääsemättömiä ongelmia, joten nyt on mitä parhain hetki siirtyä Intian markkinoille.

6.3.2 Infrastrukturi kaipaa päivitystä

Intian hallitus kuluttaa suuria summia infrastruktuurin rakentamiseen ja julkisen sektorin palkankorotuksiin, jotta taloukasvu ja kulutus pysyisivät korkealla tasolla. Toivottavasti Intian hallituksen riskinotto kannattaa, sillä laaja-alainen julkinen kulutus pahentaa budjettialijäämää, joka on jo nyt Aasian suurin (Rastello 2016). Mikäli maan taloukasvu pysyy nykyisen kaltaisella korkealla tasolla, ongelmia tuskin syntyy, sillä olemassa olevien velkojen merkitys pienenisi jatkuvasti. Inflaatio neutralisoi samalla valtaosan lainojen koroista.

Talouskasvu on epätasaista myös Intiassa, sillä valtaosa sijoituksista infrastruktuuriin on tähän mennessä tehty suurkaupungeissa. Monet maaseudulla asuvat ovat yhä melkoisen etäällä talouskasvun hedelmistä, sillä Intiassa ei ole moottoriteitä juuri nimeksikään ja intialaiset junat liikkuvat varsin verkkaisesti verrattuna esim. Kiinan suurnopeusjuniin, jotka saavuttavat paikoitellen jopa 400 kilometrin tuntinopeuksia. (Rastello 2016.)

Bloombergin haastatteleva taloustieteilijä Jay Shankar toteaa, että tärkein parannus infrastruktuuriin olisikin juuri maaseudun tieverkon rakentaminen. Mikäli valtavat kaupunkien ulkopuolella asuvat ihmismassat saataisiin modernin markkinatalouden piiriin, vaikutukset huomattaisiin niin kysynnässä kuin tarjonnassakin, sillä ruoan nopeampi liikkuvuus pitäisi hintakehityksen vakaampana. Modernin ja kattavan tieverkon lisäksi parannuksia tarvitaan myös muilla osa-alueilla, sillä katkokset niin puhtaan juomaveden kuin sähkövirran toimituksessa ovat arkipäivää (Rastello 2016). Nämä kaikki ovat kriittisen tärkeitä, ei ainoastaan minkä tahansa yrityksen toiminnalle, vaan myös ihmiselämälle yleensä.

Intian suurin heikkous muihin BRICS-maihin verrattuna onkin mielestäni juuri infrastruktuurin kaksi vajavaisuutta: huonolaatuisuus ja puutteellinen kattavuus. Osittain ongelmat selittyvät sillä, että Intia on hypännyt mukaan talouskasvun kelkkaan vain vähän aikaa sitten, mutta yritykset harvoin kiinnostuvat ongelmien syistä; niitä kiinnostaa lähinnä tuottopotentiaali. Huonot tiet, sähkökatkot ja puhtaan veden puute kaikki heikentävät liiketoiminnan mahdollisuuksia. Tilanteen pitäisi kuitenkin parantua tulevaisuudessa ja Intia on muilta ominaisuuksiltaan erittäin houkutteleva.

6.3.3 Valitse markkinasi tarkkaan

Pikkuriikkisestä Suomesta lähtöisin olevan yrityksen voi olla vaikeaa tajuta Intian mittakaavaa. Intiassa on 50 miljoonakaupunkia ja määrä on kasvamassa. Intialaisia on yli 200 kertaa niin paljon kuin suomalaisia. Tämä tarkoittaa sitä, että

vaikka tuotteita tai palveluita markkinoitaisiin vain muutamassa kaupungissa, markkina-alueen koko on jo samaa luokkaa Suomen kanssa. Erityisesti pienemmillä yrityksillä voi olla vaikeuksia sitouttaa tarpeeksi voimavaroja ensin markkinointiin ja toiseksi pystyäkkeen tarjoamaan tuotetta kaikille halukkaille. Markkinoiden ja tuloerojen suuruuden vuoksi myös luksustavaroilla on kysyntää, eikä suomalaisyrityksen todellakaan tarvitse ryhtyä kilpailemaan hinnalla jos taustalla on tarpeeksi houkutteleva tuote. (Export Finland 2017.)

Artikkeleissa korostuivat myös kulttuurierot Intian ja länsimaiden välillä. Monien muiden Aasian maiden tavoin Intiassa kasvojen menetys on pahin kuviteltavissa oleva asia sosiaalisten suhteiden kannalta. Kasvojen säilyttämistä helpottaakseen maassa on kehitetty kommunikaatiotapa, joka korostaa kontekstia sen sijaan mitä on oikeastaan sanottu. Intialaiset ovat kohteliaita ja saattavat myötäillä ehdotuksiasi, mutta se ei tarkoita heidän olevan samaa mieltä tai edes ymmärtävän mitä sanot. Läheiset ihmissuhteet ovat ensiarvoisen tärkeitä, jotta kommunikaation taustalla olevat todelliset viestit tulee ymmärrettyä ja välitettyä vastapuolelle. Kaikessa kaupankäynnissä sopimukset on hyvä tehdä kirjallisesti, eikä Intia ole mikään poikkeus. Jos kirjallista sopimusta ei ole allekirjoitettu, ei voi oikeastaan tietää onko mihinkään sopimukseen edes päästy.

Lisää ongelmia tuottaa Intian kulttuurillinen monimuotoisuus: useimmat osavaltiot ovat niin erilaisia, että ne voisivat olla lähes eri maita. Tämän lisäksi saman osavaltion sisälläkin suuria eroja voi havaita eri uskontojen, kastien ja koulutustasojen välillä. Myös äidinkieli vaikuttaa suuresti. Kaikki nämä tekijät puoltavat ajatusta siitä, että Intiaan ensi kertaa katseensa suuntaava yritys keskittyisi vain pieneen osaan maasta. Jos markkinatutkimus on tehty huolella, yrityksessä ollaan valmiita panostamaan tarpeeksi resursseja Intian toimintaan ja ymmärretään, paljonko se itse asiassa onkaan, sekä kulttuuritekijöihin kiinnitetään tarpeeksi huomiota yhteistyökumppaneita etsiessä, Intia on todellakin tulevaisuuden markkina-alue.

6.4 Kiina

6.4.1 Luotto tilastoihin hiipumassa

Kiinan talouden voittokulku on vuosikymmeniä vaikuttanut pysäyttämättömältä. Kasvu on yhä voimakasta, mutta joitain negatiivisia merkkejä on ilmassa. 6,7 % virallinen BKT:n kasvu vuonna 2016 on maan alhaisin sitten vuoden 1990. Lähes mikä tahansa muu kansantalous juhliisi tuollaista kasvua railakkaasti, mutta Kiinan kohdalla sitä kutsutaan mediassa hidastumiseksi. Se on jossain määrin ymmärrettävää kun ottaa huomioon sen, että maailman toiseksi suurimpana taloutena Kiinan kasvu on vastannut huomattavasta osasta koko maailman talouskasvua 2000-luvulla. Pienikin epäilyksen siemen Kiinan positiivisten talousnäkymien juurissa saattaisi aiheuttaa suuria ongelmia ympäri maailman. Kiina on maailman toiseksi suurin tavaroiden ja palvelujen maahantuoja ja öljyn alentunut kysyntä nimenomaan Kiinassa on ollut merkittävä tekijä öljyn negatiivisessa hintakehityksessä. (BBC 2017.)

Viralliset luvut ovat yhä hyvällä tasolla, mutta huolta lisäävät aiempaa validimmalta näyttävät epäilykset näiden lukujen luotettavuudesta. Tammikuussa 2017 erään maan provinssin, Liaoningin, kuvernööri myönsi että tilastoja oli 2010-luvulla väärennetty. Motiivia tämänlaiselle petokselle löytyy sekä henkilö- että hallintotasolta. Alhaisten talouslukujen raportointi voi aiheuttaa kasvojen menetyksen esimiesten silmissä ja vielä merkittävämmiin monien valtion tukien määrät perustuvat alueiden talouskehitykseen. Tämä tietysti antaa perusteita korjata lukuja myös alaspäin, mikäli avustusta halutaan saada enemmän kuin mihin provinssi on oikeutettu. (BBC 2017.)

Lisää huolta aiheuttaa Yhdysvaltain presidentti Donald Trumpin negatiiviset näkemykset Kiinankaupan vaikutuksista USA:n talouteen. USA, Kiinan suurin kauppakumppani, ostaa huomattavasti enemmän kiinalaisia tuotteita kuin Kiina ostaa amerikkalaisia tuotteita. Vaikutukset Kiinan teollisuudelle olisivat huomattavat, mikäli Yhdysvaltain kiinnostus maan tuotantoon vähentyisi. Oman

kortensa kekoon kantaa myös jopa tahalliset vaikuttava kiinalaisen rahayksikön heikentyminen, mikä heikentää USA:n ja Kiinan välistä vaihtotasetta entisestään: amerikkalaiset tuotteet kallistuvat Kiinassa ja kiinalaiset tuotteet halpenevat Yhdysvalloissa. (BBC 2017.)

Jää nähtäväksi, missä määrin tilastoja on väärennetty. Mikäli todellinen talouskasvu on edes puolet tilastoarvoista, maan taloustilanne on yhä hyvä. Aiemmin puhuin talouskasvusta itseään ruokkivana ilmiönä, mikä saattaa tuoda lusikkansa soppaan Kiinassa. Noidankehä muodostuu maailmantaloudessa helposti, mutta kiinalaisten vientituotteiden, jotka muodostavat Kiinan talouden perustan, suosion hiipuminen vaatisi maailmanlaajuisen kysynnän heikentymistä. Tämä taas vaikuttaa vähintään epätodennäköiseltä.

6.4.2 Kiina kääntää katseensa ulospäin

Talouskasvun mahdollinen hiipuminen on vaikuttanut myös ulkomaisiin investointeihin. Kiinaan kohdistuvat investoinnit ovat pysyneet suunnilleen samalla tasolla, mutta kiinalaisten investoinnit ulkomaille ovat kasvaneet nopeasti. Kun maahan investoidaan vähemmän kuin mitä maasta investoidaan ulkomaille, ilmiötä kutsutaan pääoman pakenemiseksi. Tämä johtaa varallisuuden häviämiseen ja rahayksikön heikentymiseen, jotka aiheuttavat vahinkoa maan tulevalle talouskasvulle. Valtaapitävä kommunistinen puolue on ilmoittanut ryhtyvänsä vuoden 2017 aikana toimenpiteisiin, jotka helpottavat ulkomaista sijoittamista Kiinaan ja vaikeuttavat kiinalaisten toimijoiden sijoituksia ulkomaille. Käytännössä tämä tapahtuneen poistamalla joitain maan monista esteistä ja rajoituksista. Ajatus on silti hyvä, koska ulkomailta tuleva pääoma lisää kansantalouden varallisuutta, joka johtaa talouskasvuun. (Farrer 2017.)

Kiinan talouskasvu on suurilta osin peräisin julkisen velan avulla tehdyistä investoinneista ja viennistä. Hallitus on ilmaissut halunsa siirtyä orgaanisempaan talouskasvuun, jossa kasvava kotimainen kulutus olisi talouden moottori. Kotimaisen kysynnän heikentymisen lisäksi julkisella velalla rahoitettu talouskasvu

on johtanut myös paisuneeseen julkiseen sektoriin, jota Kiinalla ei enää ole varaa ylläpitää. Maan kasvava velkataakka alkaa kuitenkin olla niin korkealla tasolla, että valtion tulee mitä pikimmiten ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin, joista todennäköisimpiä ovat pankkien pääomarakenteen muuttaminen ja valtionyritysten hallittu ajaminen konkurssiin. Tämän kaiken tulisi lisäksi tapahtua ilman suurta myötävaikutusta kohti lainakriisiä tai asuntojen hintakuplan puhkeamista, joista asiantuntijat ovat jo nyt melko huolissaan. (Farrer 2017.)

Kiinan talous vaikuttaisi olevan tärkeässä käännekohdassa. Vuosi 2017 näyttää, onnistuuko maan hallitus väistämään useat karikot yrittäessään ylläpitää ripeää talouskasvua ja elvyttää kiinalaisten investointi- ja ostohaluja. Kiinan markkinoista kiinnostuneiden suomalaisyritysten kannattaa keskittyä tutkimaan ja seuraamaan tilannetta, sillä monet teollisuusalat Kiinassa ovat juuri nyt poikkeuksellisen riskialttiita. Lisäksi hallituksen ilmoittamat ulkomaisen investoinnin helpottamiseen tähtäävät toimenpiteet astuvat todennäköisesti voimaan lähiaikoina, mikä saattaa helpottaa ja halventaa liiketoiminnan kustannuksia vaikka kansantaloudella menisikin hyvin.

Huomionarvoista on, että kaikkien muiden BRICS-maiden taloudet ovat artikkelien valossa matkalla kohti parempaa huomista. Ainoastaan Kiinassa näyttää siltä, että vuoden päästä taloudella menisi huonommin kuin nyt. Tavallaan tämä on positiivinen ongelma, sillä maan taloudella on mennyt niin pitkään niin hyvin, ettei samanlaista kasvua oikeastaan voi ylläpitää ikuisesti. Yritykset keskittyvät usein kuitenkin juuri lähitulevaisuuteen. Tästä näkökulmasta katsoen Kiina ei tällä hetkellä mielestäni ole paras kohdema BRICS-maiden ryhmässä.

6.4.3 Maksutavan valinnalla huijareita vastaan

Jos yrityksen toimialan suorituskyky ei juuri riipu yllämainituista tekijöistä, keskipitkällä ja pitkällä tähtäimellä Kiina on silti varteen otettava markkina-alue. Riskinottokyvyn täytyy yleisesti ottaen olla melko korkealla tasolla lähteäkseen

rakentamaan uusia kauppasuhteita Kiinassa juuri nyt, mutta maksuliikenteen osalta suuria riskejä on turha kantaa.

Tuotteiden maksu tapahtuu yleisesti kolmena eri ajankohtana kuljetukseen nähden. Ennakkomaksua käytettäessä ostaja maksaa koko hinnan etukäteen. Ennakkomaksu poistaa riskin toiselta osapuolelta, mikä yleensä riittää ainoastaan jos kauppasuhte on jo olemassa. Ennakkomaksua yleisempi tapa on maksaa osa kauppahinnasta, yleensä 30 %, ennakkoon ja jäljellä oleva 70 % kun tuote saapuu. Huomionarvoista on, että ostajan tulee silti varmistua tuotteen laadusta ennen kuljetusta. Tuotteen lähdettyä ostajan on pakko maksaa loppuosa hinnasta, vaikkei se olisikaan toivotunlainen. Viimeinen vaihtoehto on, että ostaja maksaa koko hinnan saatuaan tuotteet. Tämäkin vaatii paljon luottamusta osapuolten välille. (Monga 2017.)

Tuntemattomien kanssa asioidessa Kiinassa kannattaa pitää silmät ja korvat auki, koska se on jopa jonkinlainen huijareiden luvattu maa. Väkivaltaisia rikoksia Kiinassa tapahtuu vähän, mutta erilaisia huijauksia sitäkin enemmän. Erityisesti nämä petkuttajat keskittyvät ulkomaalaisiin, koska he ovat usein tietämättömiä maan käytännöistä ja heidän varallisuutensa on keskimäärin korkeampi. Myös yritystoiminnassa kaikenlaisia huijauksia esiintyy yleisesti.

Mikäli kauppa on poikkeuksellisen suuri ja arvokas, remburssi on Kiinassakin varma ja yleisesti käytössä oleva maksutapa. Kustannukset voivat kuitenkin muodostua esteeksi sekä suomalaiselle että kiinalaiselle yritykselle, sillä pankkien kulujen ja maksujen lisäksi remburssiin liittyvien dokumenttien täytyy olla yksiselitteisiä sekä tarkasti ja ennen kaikkea oikein täytettyjä. Erityisesti suuret ja ulkomaalaisomisteiset yritykset suostuvat yleensä käyttämään remburssia. (Monga 2017.)

Kiinan sisällä tapahtuvissa kaupoissa suosittu maksutapa on lisäksi escrow, jossa kolmas osapuoli pitää rahat hallussaan, kunnes kauppasopimuksessa mainitut ehdot täyttyvät ja rahat siirretään myyjälle. Mainittu kolmas osapuoli ei kuitenkaan

ole pankkien tasoista luottamusta nauttiva toimija, joten jonkinlainen riski on olemassa ja erityisesti kiistojen ratkaisu voi viedä aikaa. (Monga 2017.)

Erityisesti pienemmissä kaupoissa PayPal voi olla paras maksutapa, koska PayPal mahdollistaa luottokortin käytön maksua varten. Luottokortilla tehdyt maksut on yleensä mahdollista saada takaisin, mikäli jokin menee väärin kauppatahtumassa. Ongelma PayPalin käytössä on kuluperuste, joka on tietty prosenttiosuus kauppahinnasta. Tämän vuoksi PayPal on luultavasti liian kallis suurempiin liiketapahtumiin. (Monga 2017.)

Jos kauppakumppani on tuttu ja luotettava, myös perinteinen tilisiirto onnistuu. Huijausten verrattain suuresta määrästä johtuen luotettavuudesta kannattaa todellakin olla varma, ennen kuin lähettää tilisiirtoja. Muutkin mainitut maksutavat ovat jossain määrin alttiita huijauksille, joten epävarmoissa tilanteissa kannattaa turvautua suuren pankin remburssiin.

6.5 Etelä-Afrikka

6.5.1 Talous yskii, työtä ei ole

Etelä-Afrikalla ja Venäjällä on paljon yhteistä, ainakin talouden nykytilanteen osalta. Etelä-Afrikan talousennusteet ovat sen verran heikolla tasolla, että sen luottoluokitusta on hiljattain laskettu ”roskalaina”-tasolle. Muiden BRICS-maiden, Brasilian ja Venäjän, luottoluokitukset putosivat tälle tasolle kun niiden BKT alkoi supistua. Business Dayn artikkelin mukaan luottoluokituksen lasku on sekä syy että seuraus talouden ongelmista. Lehtiartikkeli luettelee luokituksen laskun todennäköisiä seuraamuksia Johannesburgin, Etelä-Afrikan suurimman talouskeskuksen, taloudelle: uusien ulkomaisten sijoituksien määrä laskee, vanhoja sijoituksia myydään, työttömyys kohoaa, inflaatio kiihtyy ja talouskasvu on vähäistä tai negatiivista. (Dagada 2017.)

Kaikki erittäin huonon talouskehityksen ainekset ovat siis läsnä. Suurin ongelma on se, että maan talous on yskinyt jo muutenkin. Roskalaina-status tekee maahan sijoittamisesta riskialttiimpaa, joka todennäköisesti vähentää ulkomaisia valuuttavirtoja maan talouteen. Pahimmassa tapauksessa tämänlainen tilanne voi aiheuttaa noidankehän, jossa heikkenevät talousnäkymät ajavat yritysten toimintaa muualle, mikä heikentää talousnäkymiä, mikä saa yhä uusia yrityksiä harkitsemaan toiminnan supistamista tai siirtämistä muualle. (Dagada 2017.)

Kirjoittajan näkemys on, että syy valtaosaan ongelmista, kuten monesti aiemminkin maailmanhistoriassa, löytyy kehnosta hallinnosta; julkisen mielipiteen mukaan korruptoituneesta Presidentti Zumasta etunenässä. Artikkelin historialliset verrokkimaat ovat kokeneet ennennäkemätöntä talouskasvua ja hyvinvointia hallitsijoiden vaihduttua, sillä huonojen päätösten aiheuttama tyytymättömyys on ajanut kohti parempaa talouspolitiikkaa. (Dagada 2017.)

Syyllisten etsintää tärkeämpää markkinoiden toimivuudelle ja talouskasvulle on kuitenkin se, että kansainväliseen toimintaympäristöön laajentumisesta haaveilevat yritykset tietävät, miten epävakassa suhdanteessa tulee toimia. Maan taloudellisen tilanteen epävakaus useimmiten lisää riskejä kautta linjan, eikä ole liioiteltua sanoa Etelä-Afrikan olevan tällä hetkellä riskialtis kohdema, erityisesti länsimaihin verrattuna.

Yksi Etelä-Afrikan vahvoja puolia maailmantaloudessa on sen kehittyneet rahoitusmarkkinat. Maassa on käytössä useimmat normaalit kansainvälisen kaupan maksutavat, yleisimpinä valtaosan riskeistä poistavat etukäteismaksu ja remburssi kaikkine eri muotoineen. Nousevasta Afrikasta haaveilevat suomalaisyritykset ovat varmasti viisaita vähentäessään riskejään. Kauppasuhteen ollessa pitkäaikainen ja kauppakumppanien välisen luottamuksen syventyessä voidaan toki siirtyä maksumääräykseen tai avoimeen maksuunkin. Mikäli ei käytetä ennakkomaksua tai vahvistettua remburssia, on huomionarvoista lisäksi se, että maksuajat voivat venyä moniin kuukausiin. Tällöin yrityksen toiminta ei saa olla merkittävästi riippuvainen ostajan oikea-aikaisesta maksusta.

6.5.2 Luottoluokittajilla on paljon valtaa

Daily Maverickin kirjoitus syyllistää luottoluokituslaitoksia itseään: luottoluokituksen heikentäminen on vain yksi maailmantalouden suurten toimijoiden keino aikaansaada haluamansa kaltaista kehitystä. Vaikuttaa salaliittoteorialta, mutta herättää silti ajatuksia: luottoluokittajien mielipiteellä on selvästi suuri painoarvo, mutta ne ovat silti vain yksityisyriytyksiä. Suurilla luottoluokittajilla, kuten Moody's:lla ja Standard & Poor's:lla on takanaan valtioiden tuki ja USA:n lain määräämä erityisasema, mutta ne eivät vastaa kenellekään. Tämän lisäksi menneisyydestä löytyy useampia tapauksia, jossa luottoluokittajien lausunnot on todettu virheellisiksi tai jopa valheellisiksi. Esimerkiksi vuonna 2012 Australian toiseksi korkein oikeus tuomitsi Standard & Poor'sin käytöksen harhaanjohtavaksi ja valheellisia lausuntoja sisältäväksi (Hutton 2017). Miten voidaan varmistua siitä, ettei luokituksia peukaloida yritysten tai yksityissijoittajien tarpeisiin sopiviksi?

Mielestäni ei juuri mitenkään. Luottoluokittajat voivat väistää vastuun reaalityalouden muutoksista yhdellä lyhyellä lauseella: ”Se on vain meidän mielipiteemme”. Talouden suhdanteet ovat kuitenkin suurilta osin kiinni juuri sen puitteissa toimivien yritysten ja henkilöiden mielipiteistä. Eräällä tavalla nämä laitokset palvelevat yleistä hyvää tutkimalla maiden nykytilaa ja kertomalla tulokset julkisesti. Sijoittajat saavat tärkeän työkalun arvioidakseen mahdollisten sijoitustensa kannattavuutta ja negatiivisia arvioita saavat maat huomaavat ongelmia olevan ja voivat yrittää korjata niitä. Silti näitä laitoksia lienee syytä tarkkailla lähemmin, koska niiden mielipiteillä varsinkin nykyisen kaltaisella järjestelyllä voi olla ennakkoasenteita.

Oma näkemykseni on, että luottoluokittajien tarkoitusperistä ei voi olla täysin varma, mutta voidaan olettaa niiden pyrkivän lisäämään talouden toimijoiden tietoa talouden tilasta. Tämä kuitenkin vain lisää taloussuhdanteiden noidankehämäistä luonnetta. Jos kansantaloudella menee niin huonosti, että sen maksukykyä on syytä epäillä, tästä tiedottaminen ei ainakaan lisää yritysten mielenkiintoa maata

kohtaan. Silti tällainen tieto on tietysti potentiaalisten sijoittajien kannalta hyödyllistä.

6.5.3 Ongelmana epätasainen talouskasvu

Median tavasta käsitellä talousuutisia on helppo vetää johtopäätös, että talouskasvu on kaiken taloudellisen toiminnan lopullinen tavoite. Nykyinen kapitalistinen järjestelmä myös perustuu jatkuvan kasvun ajatukselle ja teoriatasolla talouskasvu tuo lisääntyvää hyvinvointia yhä useamman elämään.

Talouskasvua on silti oikean- ja vääränlaista. Valitettavasti Etelä-Afrikassa ja koko Afrikan mantereella talouskasvun antamia mahdollisuuksia on toistaiseksi hukattu. Pääsyyllisenä YLEn artikkelissa esiintyy eriarvoisuus, joka on roimassa kasvussa kaikkialla Afrikassa. Pieni eliitti kerää valtaosan talouskasvun hedelmistä omiin taskuihinsa, joka näkyy esimerkiksi siinä, että eteläafrikkalaisten miljonäärien määrä on noussut viidessä vuodessa melkein 20 %. Moniin afrikkalaisiin suurkaupunkeihin viime vuosina ilmestyneissä ostoskeskuksissa riittää asiakkaita, mikä kertoo keskiluokkaisen kansanosan kasvusta, mutta karu totuus on, että valtaosa kaupunkien asukkaista Etelä-Afrikassa on köyhää ja työtöntä. Maaseudulla tilanne on vielä pahempi. Talouskasvu ei syystä tai toisesta ole parantanut kansan työllisyystilannetta. (Kulmanen & Johansson 2014.)

Nykyisten ongelmien juuret löytyvät Afrikan nopean talouskasvun alkua ajoilta 1980- ja 90-luvuilta. Afrikan maiden kansainvälisiltä rahoitusmarkkinoilta tuona aikana hakemat lainat ovat Adejumobin näkemyksen mukaan sisältäneet ehtoja, jotka keskittyivät taloudellisen hyödyn maksimointiin julkisten palveluiden kustannuksella, sillä niiden myöntäminen edellytti leikkauksia julkisissa menoissa sekä viennin lisäämistä. Lainojen mukana tulleet ”talouden rakennesopeutusohjelmat” edellyttivät protektionististen käytäntöjen purkamista. Käytännössä tämä johti paikallisen teollisuuden kilpailukyvyn romahdukseen, kun ulkomaisten tuotteiden tuontiesteitä sekä kotimaisen teollisuuden tukia vähennettiin reilusti. (Kulmanen & Johansson 2014.)

Teollisen toiminnan kannattamattomuus johtaa tietysti leikkauksiin ja lakkautuksiin ja ilman kehittynyttä teollisuutta lisäarvon luonti taloudessa on vaikeaa. Valtaosa Afrikan talouskasvun hyödyistä päättyy nykyään rikkaiden sijoittajien tai monikansallisten yritysten taskuihin. Siinä missä orgaaninen talouskasvu kannustaa sijoittamaan voitot takaisin yritysten toimintaan, mikä lisää taloudellista aktiivisuutta yrityksen koko toimintaympäristössä, raaka-aineiden viennistä aiheutuvan kasvun hyödyt nähdään valtaosin kohdemaissa. (Kulmanen & Johansson 2014.)

Nämä ongelmat koskettavat muita Afrikan maita verrattain enemmän kuin Etelä-Afrikkaa, mutta suuri työttömyys ja kasvava eriarvoisuus ovat todellisuutta myös siellä. Talouden jo ollessa ongelmatilanteessa, jossa maa ei onnistu houkuttelemaan ulkomaisia investointeja, vaikka menneisyyden päätökset ovat pyrkineet juuri siihen, vastuu jää pääasiassa poliitikoille. Heidän täytyy lähitulevaisuudessa tehdä päätöksiä, jotka luovat suotuisan ympäristön yrittämiselle. Aika on otollinen, sillä nuori väestö antaa vahvan pohjan tulevaisuuden kasvulle.

Toinen Etelä-Afrikan tulevalle talouskehitykselle keskeinen seikka on kyky hyödyntää kehittyneiden talouksien kasvavaa kiinnostusta oikealla tavalla. Historiasta täytyy oppia. Ei pidä tyytyä siirtomaaisäntien tai valkoisen eliitin riistoon, vaan hyödyllisintä olisi investoida omaan kapasiteettiin esim. infrastruktuurin tai maataloustoiminnan kehittämisen muodossa. (Kulmanen & Johansson 2014.)

Niin maatalous kuin infrastruktuurin rakentaminen vaativat myös työvoimaa. Etelä-Afrikan todennäköisesti suurin ongelma on kasvava työttömyys. Jos hallitus osaa tehdä samankaltaisia ratkaisuja kuin Intian hallitus, ja sijoittaa maan infrastruktuuriin, niillä olisi vartenotettava mahdollisuus parantaa myös maan työllisyystilannetta, joka voisi vaikuttaa positiivisesti maan laajalle levinneeseen rikollisuuteen.

6.6 Yhteenveto

BRICS-mailla on paljon yhteistä. Näistä merkittävimpiä ovat suuret kotimarkkinat ja samanlainen taloudellinen kehitysaste, johon sisältyy kehittyneisiin maihin verrattuna heikko infrastruktuuri sekä koko maailman suuret odotukset talouskasvun suhteen. Mailla on kuitenkin paljon eroja geopolitiisesti, kulttuurillisesti ja taloudellisesti. Koko BRIC-käsite, joka sittemmin laajeni BRICSiksi lähes sattumalta, oli vain yhden taloustieteilijän päähänpisto. Sanoissa on kuitenkin voimaa ja BRICS-maat ovat yhteisen lyhenteen saatuaan lähentäneet yhteistyötään myös tosimaailmassa.

Talouskasvu, erityisesti prosentteina mitattuna, on kuitenkin helpompaa, kun lähtöpiste on alhaisempi, eikä suhteellisen kasvun pysyminen samalla tasolla vuosikymmeniä ole realistista. Myös BRICS-maat ovat saaneet huomata tämän, sillä tällä hetkellä talousnäkymät ovat näissä maissa erittäin positiiviset ainoastaan Intiassa. Kiinan kasvu näyttäisi olevan hidastumassa ja Brasilia, Venäjä ja Etelä-Afrikka ovat muutaman vuoden ajan olleet jotakuinkin lamassa.

Tästä huolimatta Kiina ja Intia muodostavat jo kahdestaan yli kolmanneksen maailman väestöstä. Vähäininkin positiivinen talouskehitys näin suurilla markkina-alueilla merkitsee miljardeja euroja, josta kaikki ymmärrettävästi haluaisivat osan. Suomalaisyrityksillä on erinomainen tilanne päästä osaksi tätä kasvua, sillä niillä on erikoisosaamista monilla BRICS-maille keskeisillä toimialoilla, kuten tietoliikenteessä tai cleantechissä.

Yrityksen, joka pyrkii käynnistämään vientiä BRICS-maihin, täytyy ensisijaisesti ottaa huomioon se, ettei haukkaa liian suurta palaa markkinoista. Tämän jälkeen kannattaa selvittää tarkasti liikekumppaneiden luotettavuus, tai ainakin käyttää vahvistettua remburssia tai ennakkomaksua, mikäli luotettavuudesta ei saada täyttä varmuutta. Maiden lainsäädännöstä kannattaa olla hyvin perillä, sillä siihen perehtyminen säästää kustannuksia niin virallisen byrokratian kuin korruptionkin osalta. Korruptio on varsin yleistä useimmissa BRICS-maissa, erityisesti Suomeen

verrattuna. Sitä ei kannata liikaa pelätä, mutta siihen ei todellakaan kannata suostua. BRICS-maat ovat tietoisia korruption haitoista liiketoiminnalle ja niiden hallitukset ovat selvästi korruptionvastaisia, mikä näkyy mm. Brasilian tuoreissa korruptionvastaisissa säädöksissä.

Yrityksen toimiala vaikuttaa suuresti siihen, mihin BRICS-maahan tai -maihiin kauppaa kannattaisi kohdistaa. Olen käynyt aiemmin tässä luvussa läpi kunkin maan suuria ja kasvavia toimialoja, mutta minkä tahansa yrityksen kannattaa tutkia asiaa tarkoin etukäteen myös muista lähteistä. Nämä eivät tietenkään ole maailman ainoita kiinnostavia kansantalouksia, joten yrityksen ominaisuuksista riippuen sopivin kohdema voi löytyä myös muualta.

BRICS-maiden taloustilanne ei juuri nyt ole kaikkein houkuttelevimmalla tasollaan, mutta niiden tulevaisuus näyttää hyvältä. Niiden nuori väestö ja runsaat luonnonvarat antavat erittäin hyvät lähtökohdat lähivuosikymmenille. Ulkomaankauppa on lähtökohdiltaan aina kannattavaa, koska maat voivat keskittyä niihin tuotteisiin, joiden valmistamiseen niillä on suhteellinen etu. Täten suomalaisyritystenkin tulisi tilaisuuden tullen pyrkiä kasvaville BRICS-markkinoille.

7 POHDINTA

Työn tavoitteena oli selvittää BRICS-maiden talouden nykytilannetta ja niiden markkinoiden ominaispiirteitä niistä kiinnostuneen suomalaisen yrityksen näkökulmasta. Erityisesti kiinnostuin nopeasti kehittyvien BRICS-maiden mahdollisuuksista ja riskeistä sekä siitä, millaisia toimenpiteitä yrityksen tulisi suorittaa onnistuakseen uusien markkina-alueiden valtauksessa.

Työn tekemisen aloitin tutustumalla kirjallisuuteen ulkomaankaupan riskienhallinnasta ja maksuliikenteen vaihtoehtoista. Alun perin maksuliikenteen piti olla työssä keskeinen sisältö, mutta aineistoa lukiessani kävi ilmi, että maksutavan ja –ehtojen valinnasta on vaikea tehdä yleistyksiä. Maksuliikenne on kuitenkin niin suuri osa riskienhallintaa, että se näkyy yhä työssä jossain määrin. Päädyin keskittymään BRICS-maihin, sillä niiden tulevilla kehityksellä on suuri merkitys koko maailmankaupan tulevaisuudelle. Ne ovat myös useimmilla mittareilla kehittyneitä länsimaita epävakampia, eli huonoin mahdollinen ja paras mahdollinen tilanne eroavat toisistaan enemmän, mikä lisää liiketoiminnan riskejä.

Työssä vaikeinta oli löytää ja säilyttää kirjoitusmotivaatio. Tämä aiheutti myös kirjoitusaikataulun venymiseen poikkeuksellisen pitkäksi. Suurin syy ongelmiin oli toimeksiantajan löytämisen vaikeus. Lopulta jouduin luopumaan toimeksiantajasta kokonaan. Puuttuva toimeksiantaja johti myös poikkeuksellisen teoriapainotteiseen opinnäytetyöhön, jonka tutkimusosana on artikkelianalyysi. Teoreettisuuden vastapainona pyrin saamaan ajantasaista materiaalia tutkimusosioon, jotta hypoteettinen työtäni lukeva taho ei ainakaan jättäisi tutkimustuloksiani hyödyntämättä, koska tieto on vanhentunutta. Artikkelianalyysiin sain aika vapaat kädet, koska virallista ohjetta ei ollut.

Tutkimusongelmat, joihin tutkimus etsi vastauksia, olivat mitä huomioida kohdemaan valinnassa, millaisia riskejä maissa on ja miten niihin tulisi suhtautua sekä millaisia maksutapoja kauppakumppanin kanssa tulisi käyttää. Tutkimus

onnistui mielestäni vastaamaan näihin kysymyksiin yleisellä tasolla melko hyvin. Maiden tulevaisuudelle kriittiset toimialat, joita tutkimuksessa löytyi useampia jokaiselle BRICS-maalle, varmasti vaikuttavat niiden houkuttelevuuteen yritysten silmissä. Lisäksi tutkin maissa piileviä riskitekijöitä ja niiden vaikutuksia kaupankäynnille. Lähes kaikkia BRICS-maita vaivaavat korruptio ja laajalle levinnyt byrokraatia. Suomalaisyritys pystyy lieventämään molempien negatiivisia vaikutuksia toimintaansa tutustumalla mahdollisuuksiinsa etukäteen.

Työn tekeminen antoi uudenlaista näkökulmaa maailmantalouteen ja kehittyvien maiden ongelmiin. Maapallon toisella puolella sijaitsevien maiden asioita ei kovin helposti käsitellä mediassa, vaikka tilanne onkin kohentunut taloustieteilijöiden kiinnostuessa yhä enemmän BRICS-maista. Mielestäni onnistuin työssäni aika hyvin luomaan ajankohtaisen kokonaiskuvan BRICS-maiden tilanteesta, jota suomalaisyritykset pystyisivät halutessaan hyödyntämään valitessaan uusia markkina-alueita ja suunnitellessaan markkinoille pääsyä. Suomalaisyrityksillä on maailmanluokan asiantuntemusta monilta BRICS-maiden kehitykseen kriittisiltä toimialoilta.

Työn avulla on mahdollista saada yleiskäsitys kaikkien BRICS-maiden tilanteesta, mutta mikäli yritys oikeasti haluaisi laajentaa toimintaansa niihin, olisi lisätutkimusta hyvä tehdä varsinkin toimialan erityispiirteisiin ja tietysti mahdollisiin liikekumppaneihin liittyen. Yleistäen voidaan todeta, että kohdemarkkinoita valittaessa nämä maat ovat aivan mahdollisuuksien terävintä kärkeä, mutta Venäjää lukuun ottamatta suuret etäisyydet ja maiden sisäiset riskit lisäävät tarvittavien investointien suuruutta, mihin yrityksillä ei välttämättä ole resursseja varautua.

LÄHTEET

Aktia Pankki Oyj, 2017. Vientiperittävä. Saatavissa:

<http://www.aktia.fi/fi/yritysasiakkaat/ulkomaankauppa/vienti/vientiperittava>. Viitattu: 25.3.2017

Alexashenko, S. 2017. Russia Beyond The Headlines. Russia's economy needs a recipe for growth. Saatavilla: http://rbth.com/opinion/2017/04/13/russias-economy-needs-a-recipe-for-growth_741505. Viitattu: 17.4.2017.

Avert: Averting HIV and AIDS. 2017. HIV and AIDS in South Africa. Saatavissa: <https://www.avert.org/professionals/hiv-around-world/sub-saharan-africa/south-africa>. Viitattu: 12.4.2017.

Barhat, V. 2015. BBC Capital. How to do business in India. Saatavissa: <http://www.bbc.com/capital/story/20150826-the-challenges-of-setting-up-shop-in-india>. Viitattu: 23.4.2017.

BBC Business, 2017. BBC News. China's economy grows 6.7% in 2016. Saatavissa: <http://www.bbc.com/news/business-38686568>. Viitattu: 27.4.2017.

BBC, 2017. China profile – Timeline. Saatavissa: <http://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-13017882>. Viitattu: 30.4.2017.

BRIC Group. 2017. Foreign direct investment in Brazil on a high. Saatavissa: <http://bric-investment.com/news/foreign-direct-investment-brazil-high/>. Viitattu: 19.4.2017.

Dagada, R. 2017. BusinessDay. What the downgrades mean for Johannesburg and its economy. Times Media Group. Saatavissa: <https://www.businesslive.co.za/bd/opinion/2017-04-15-what-the-downgrades-mean-for-johannesburg-and-its-economy/>. Viitattu: 18.4.2017.

Danske Bank Oyj, 2017. Tietoa valuuttaoptiosopimuksista. Saatavissa: https://www.danskebank.fi/PDF/MiFid/02tietoa_valuuttaoptiosopimuksista.pdf. Viitattu: 5.4.2017

England, C. 2016. Independent. South Africa's murder rate climbs 4.9 per cent to 51 people killed every day. Saatavissa: <http://www.independent.co.uk/news/world/africa/south-africa-murder-rate-51-killed-every-day-rise-49-per-cent-a7224176.html>. Viitattu: 12.4.2017

Euroopan keskuspankki, 2016. ECB Economic Bulletin, Issue 1 / 2016 – Box 1. Saatavissa: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/eb201601_focus01.en.pdf. Viitattu: 20.4.2017.

Export Finland, 2017. Pk-yritys, pitäisikö kiinnostua Intiasta? Saatavissa: <http://www.finpro.fi/web/guest/pk-yritys-pitaisiko-kiinnostua-intiasta>. Viitattu: 25.4.2017.

Farrer, M. 2017. The Guardian. China's economic concerns mount as thousands gather for congress. Saatavissa: <https://www.theguardian.com/world/2017/mar/03/chinas-economy-concerns-mount-as-thousands-gather-for-congress>. Viitattu: 26.4.2017.

Global Sherpa, 2012. Infrastructure Fuels Growth in BRIC Countries. Saatavissa: <http://globalsherpa.org/infrastructure-development-china-india-brazil/>. Viitattu: 18.3.2017.

Gould, C. 2014. Africa Check: Sorting fact from fiction. Comment: Why is crime and violence so high in South Africa?test. Saatavissa: <https://africacheck.org/2014/09/17/comment-why-is-crime-and-violence-so-high-in-south-africa-2/>. Viitattu: 12.4.2017.

Grath, A. 2008. Internationell handel, betalning & finansiering. Nordia Publishing: London.

Griffin, R & Pustay, M. 2010. International Business. Sixth Edition. Pearson Education, Inc.: New Jersey.

Helppi, M. & Paloheimo, A. 2005. Ulkomaankaupan rahoitus. Riskit, maksuliikenne ja ratkaisut. Talentum Media Oy: Helsinki.

Hirst, T. 2015. Maailman talousfoorumi. A brief history of China's economic growth. Saatavissa: <https://www.weforum.org/agenda/2015/07/brief-history-of-china-economic-growth/>. Viitattu: 31.3.2017.

Hones, B. 2015. Creditreform, s.r.o. Granting of credit and payment behavior in Russia. Saatavissa: http://www.creditreform.sk/fileadmin/user_upload/CR-International/local_documents/sk/Dokumente/Granting_of_credit_and_payment_behaviour_in_Russia.pdf. Viitattu: 16.4.2017.

Hugman, M. 2016. Brazil's economy is Seeing the Light at the End of the Tunnel. Institutional Investor LLC. Saatavissa: <http://www.institutionalinvestor.com/gmtl/3582575/brazils-economy-is-seeing-the-light-at-the-end-of-the-tunnel.html?ArticleID=3582575&p=2#.WQcZa9wIFQI>. Viitattu: 22.3.2017

Hutton, L. 2017. Daily Maverick. Op-Ed: It's not Zuma that we need protection from, it's the market. Saatavissa: <https://www.dailymaverick.co.za/article/2017-04-11-op-ed-its-not-zuma-that-we-need-protection-from-its-the-market/>. Viitattu: 18.4.2017.

India Brand Equity Foundation, 2017. Infrastructure Sector in India. Saatavissa: <https://www.ibef.org/industry/infrastructure-sector-india.aspx>. Viitattu: 11.4.2017.
India Brand Equity Foundation, 2017. Services Sector in India. Saatavissa: <https://www.ibef.org/industry/services.aspx>. Viitattu: 11.4.2017

Iskyaan, K. 2016. How China's middle class will save the world (of consumerism). Stansberry Churchouse Research.
Saatavissa: <http://stansberrychurchouse.com/china/how-chinas-middle-class-will-save-the-world-of-consumerism/> Viitattu: 30.3.2017

Kananen, J. 2009. Vientikaupan maksuliikenne ja rahoitus. Jyväskylän ammattikorkeakoulu: Jyväskylä.

Kulmanen, J & Johansson, P. 2014. Afrikka nousee – mutta taloudellinen eriarvoisuus lisääntyy. Saatavissa: <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/12/12/afrikka-nousee-mutta-taloudellinen-eriarvoisuus-lisaantyy>. Viitattu: 18.4.2017.

Lane, S & Hoffmann, W. 2012. Compliance Insider magazine Sep-Nov 2012. Does the Chinese practice of Guanxi lead to corruption in business?. The Red Flag Group: Hong Kong. Saatavissa: <http://www.ethic-intelligence.com/experts/273-does-the-chinese-practice-of-guanxi-lead-to-corruption-in-business-practices/>. Viitattu: 31.3.2017

Leppiniemi, J. 2009. Rahoitus. Sanoma Pro: Helsinki.
Mailman talousfoorumi, 2016. Global Competitiveness report 2014-2015. Saatavissa: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/rankings/#indicatorId=GCI.A.02>. Viitattu 15.3.2017

Melin, K. 2011. Ulkomaankaupan menettelyt. Vienti ja tuonti. Amk-Kustannus Oy: Tampere.

Mello, J. 2012. The Brazil Business. How to import anything into Brazil. Saatavissa: <http://thebrazilbusiness.com/article/how-to-import-anything-into-brazil>. Viitattu: 22.4.2017.

Monga, A. 2017. The Sourcing Blog: Sourcing Tips from the Ground in China. 8 Ways to Pay your Chinese Suppliers & Their Risks. Risks & Acceptance of Different Payment Methods when importing from China. Saatavissa: <http://www.thesourcingblog.com/8-ways-to-pay-your-chinese-suppliers-their-risks/>. Viitattu: 28.4.2017.

Newham, G. 2014. Corruption Watch. Why is corruption getting worse in South Africa? Saatavissa: <http://www.corruptionwatch.org.za/why-is-corruption-getting-worse-in-south-africa/>. Viitattu: 12.4.2017

OECD, 2016. "Russian Federation", Education at a Glance: OECD Indicators. OECD Publishing, Paris. Saatavissa: <http://www.keepeek.com/Digital-Asset->

[Management/oecd/education/education-at-a-glance-2016/russian-federation_eag-2016-76-en#page2](http://www.oecd.org/education/education-at-a-glance-2016/russian-federation_eag-2016-76-en#page2). Viitattu: 6.4.2017.

One World - Nations Online. 2017. Countries by various Categories. Saatavissa: <http://www.nationsonline.org/oneworld/countries.html> Viitattu: 29.4.2017.

Pandya-Wagh, K. 2015. BBC News. India's fast-growing start-up business scene. Saatavissa: <http://www.bbc.com/news/business-33424303>. Viitattu: 24.4.2017

Rapoza, K. 2016. Forbes. Brazil's Economy Goes Out With a Whimper. Saatavissa: <https://www.forbes.com/sites/kenrapoza/2016/12/26/brazils-economy-goes-out-with-a-whimper/#26c621793a43>. Viitattu: 7.5.2017.

Rastello, S. 2016. Bloomberg. No Scope in Modi's Business-Friendly India for Less Government. Saatavissa: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-01-03/no-scope-in-modi-s-business-friendly-india-for-less-government>. Viitattu: 24.4.2017.

Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. 2006. Kvalimotiv – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. Viitattu: 5.5.2017

Sachitanand, R. 2017. The Economic Times. India's \$150 billion outsourcing industry stares at uncertain future. Saatavissa: <http://economictimes.indiatimes.com/tech/ites/indias-technology-vendors-paddling-shaky-boats/articleshow/56543653.cms> Viitattu: 10.4.2017

Sajari, P. 2016. Helsingin Sanomat. Suomen vienti Venäjälle romahti – syynä eivät ole pakotteet. Saatavissa: <http://www.hs.fi/talous/art-2000002896157.html>. Viitattu: 16.4.2017.

Svenska Handelsbanken AB (publ), 2017. Vaihtoehtoiset ratkaisut valuuttariskien hallintaan. Saatavissa: http://www.handelsbanken.fi/shb/inet/istartfi.nsf/FrameSet?OpenView&iddef=&navid=10_Raha_ja_valuuttamarkkinat&sa=/shb/inet/icentfi.nsf/Default/q3298E01E9F443796C225717D002761C2. Viitattu: 27.3.2017

Särkkä, S. 2015. Kauppalehti. Venäjä opettaa. Saatavissa: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/venaja-opettaa/qKevdRTm>. Viitattu: 16.4.2017

Tanas, O & Kuznetsov, V. 2017. Bloomberg Markets. Russia's Currency War Flounders With Central Bank on the Fence. Saatavissa: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-03-20/ruble-is-10-12-stronger-than-fundamental-value-siluanov-says>. Viitattu: 15.4.2017

Tanas, O & Tartar, A. 2017. Bloomberg Markets. Fixing Russia's Growth for Economists Takes One Ruble at a Time. Saatavissa:

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-04-09/fixing-russia-s-growth-for-economists-takes-one-ruble-at-a-time>. Viitattu: 15.4.2017

The Economist, 2012. Race in Brazil. Affirming a divide. The Economist Group Limited: London. Saatavissa: <http://www.economist.com/node/21543494>. Viitattu: 4.4.2017.

The Economist, 2016. Milk without the cow. The Economist Group Limited: London. Saatavissa: <http://www.economist.com/news/special-report/21708876-political-reform-essential-prerequisite-flourishing-economy-milk-without>. Viitattu: 5.4.2017

Time and Date.com. 2017. Time Zones. Saatavissa: <https://www.timeanddate.com/worldclock>. Viitattu: 29.4.2017

Trading Economics, 2017. Brazil Exports 1954-2017. Saatavissa: <http://www.tradingeconomics.com/brazil/exports>. Viitattu: 31.3.2017

Trading Economics, 2017. China Population. Saatavissa: <http://www.tradingeconomics.com/china/population>. Viitattu: 1.4.2017.

United States Department of Agriculture, 2004. Agricultural Export Transportation Handbook. Saatavissa: <http://www.ams.usda.gov/sites/default/files/media/Agricultural%20Export%20Transportation%20Handbook.pdf>. Viitattu: 10.3.2017

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. painos. PS-kustannus: Jyväskylä.

Willberg, E. 2009. Laadullisen aineiston luotettavuus. Kasvatustieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto: Jyväskylä. Saatavissa: <https://www.jyu.fi/edu/laitokset/eri/opiskelu/opiskelu-info/prosem/laadullinen>. Viitattu: 6.5.2017

Workman, D. 2017. Brazil's Top 10 Imports. World's Top Exports. Saatavissa: <http://www.worldstopexports.com/brazils-top-10-imports/>. Viitattu: 2.4.2017

Zhong, R. The Wall Street Journal. India Is No Longer the World's Fastest-Growing Large Economy, IMF Says. Dow Jones & Company, Inc. Saatavissa: <http://blogs.wsj.com/indiarealtime/2017/01/16/india-is-no-longer-the-worlds-fastest-growing-economy-imf-says/>. Viitattu: 8.4.2017

LIITTEET

LIITE 1. Artikkelianalyysin artikkelit.

Kirjoittaja	Artikkelin nimi	Julkaisu	Vuosi
Tanas & Tartar	Fixing Russia's Growth for Economists takes One Ruble at a Time	Bloomberg Markets	2017
Tanas & Kuznetsov	Russia's Currency War Flounders With Central Bank on the Fence	Bloomberg Markets	2017
Särkkä	Venäjä opettaa	Kauppalehti	2015
Sajari	Suomen vienti Venäjälle romahti – syynä eivät ole pakotteet	Helsingin Sanomat	2016
Alexashenko	Russia's economy needs a recipe for growth	Russia Beyond The Headlines	2017
Hutton	It's not Zuma that we need protection from, it's the market	Daily Maverick	2017
Dagada	What the downgrades mean for Johannesburg and its economy	BusinessDay	2017
Kulmanen & Johansson	Afriikka nousee – mutta taloudellinen eriarvoisuus lisääntyy	Yle	2014
Rapoza	Brazil's Economy Goes Out With a Whimper	Forbes	2016
BRIC Group	Foreign direct investment in Brazil on a high	BRIC Group	2017
Euroopan keskuspankki	Box 1	ECB Economic Bulletin	2016
Mello	How to import anything into Brazil	The Brazil Business	2012
Barhat	How to do business in India	BBC Capital	2015
Rastello	No Scope in Modi's Business-Friendly India for Less Government	Bloomberg	2016
Pandya-Wagh	India's fast-growing start-up business scene	BBC News	2015
Export Finland	Pk-yritys, pitäisikö kiinnostua Intiasta?	Export Finland	2017
Farrer	China's economic concerns mount as thousands gather for congress	The Guardian	2017
BBC Business	China's economy grows 6.7% in 2016	BBC News	2017
Monga	8 Ways to Pay your Chinese Suppliers & Their Risks. Risks & Acceptance of Different Payment Methods when importing from China	The Sourcing Blog: Sourcing Tips from the Ground in China	2017